

En studie om de professionellas upplevelser av makt i arbetet med våldsutsatta kvinnor på ett skyddat boende

Sarah Engemar & Julia Fruerlund

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
vt 2014

Handledare: Yvonne Johansson

Author: Julia Fruerlund och Sarah Engemar

Title: A study about the professionals experiences of power in work with abused women in woman's shelter.

En studie om de professionellas upplevelser av makt i arbetet med våldsutsatta kvinnor på ett skyddat boende

Supervisor: Yvonne Johansson

Domestic violence is an increasingly common problem in our society. In 2012 there were 28,400 cases reported of assault against women over 18 and almost half of these women reported having been abused by a loved one. In support of these women there is sheltered accommodation around the country, about half of Sweden's municipalities have a shelter for women and these are conducted both municipal and non-profit. In our study we interviewed staff in one shelter to examine their perceptions of power in the work with the women who live there. To conduct the study we had a group interview where staff had an opportunity to talk together about their work. During the discussion in the group interview, we found the subject "power between the professional and client" interesting and chose to use this topic to analyse. The one on one in depth interviews that followed, related to their experiences of power, was our starting point in our final work. The individual interviews involved two staff that participated in the group interview and two staff that did not participate in the group interview. Although one cannot draw general conclusions from our study, we found that all of the professionals still have an insight into how the professionals understand their role on the basis of one aspect of power. All respondents were able to see that one can use power as something positive in the work with the women by using their knowledge they have as professionals. One of the interviewees found it difficult to relate to the word power because she associated the word with something negative. All who participated in the interviews agreed that the power is most obvious in the work when it came to the rules of the house. They did not wish that women would have the impression that the staff were someone who exercised power over them, but instead were there to help them by using their power they have in their professional capacity.

Nyckelord: Skyddat boende, Makt, Motmakt, Professionella, Våld i nära relationer

Keywords: Shelter, Power, Counter-power, Professional, Domestic violence

Innehållsförteckning

Förord	5
1. Inledning.....	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte	8
1.3 Frågeställning	8
2. Bakgrund och begrepp	8
2.1 Våld i nära relationer.....	8
2.2 Skyddat boende	9
2.3 Den professionella.....	10
3. Tidigare forskning	10
4. Teori	13
4.1 Makt	13
4.1.1 Det intentionella och strukturella maktbegreppet	14
4.1.2 Det relationella maktbegreppet	15
4.1.3 Motstånd.....	17
5. Metod och urval	17
5.1 Metodval.....	17
5.2 Urvalsprocess	19
5.3 Att skapa en fokusgrupp.....	20
5.4. Intervjuguide	20
5.5 Genomförande av intervjuer.....	21
5.6 Transkribering och kodning	22
5.7 Etiska övervägande	22
5.8 Tillförlitlighet	23
5.9 Metodens förtjänster och brister.....	24
5.10 Arbetsfördelning.....	25
6. Empiri och Analys.....	25
6.1 De professionellas beskrivning av makt.....	26
6.2 Ingen myndighetsutövning men makt ändå	28
6.3 Att skapa en jämlik relation	31

6.4 Motstånd.....	35
7. Slutord.....	38
8. Referenser.....	43
Bilaga 1	46
Informationsbrev - Fokusgrupp.....	46
Bilaga 2	47
Informationsbrev – Enskilda intervjuer.....	47
Bilaga 3	48
Intervjuguide - Fokusgrupp.....	48
Bilaga 4	50
Intervjuguide – Enskilda intervjuer.....	50

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till de professionella och chefen på det skyddade boendet som deltog i vår studie. Att de tackade ja till att delta och avsatte tid för att kunna delta i intervjuerna, har betytt mycket för oss då det varit arbetets stora grund.

Vi vill också tacka vår handledare, Yvonne Johansson för ett bra samarbete, du har fungerat som ett bra bollplank och varit till stor hjälp när vi behövt råd och hjälp. Vi vill även tacka våra familjer som haft tålamod med oss när vi varit i uppsattsbubblan och stöttat oss under hela arbetets gång. Slutligen vill vi tacka varandra för en jobbig men rolig uppsattstid fylld med en massa skratt.

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Våld i nära relationer är något som kan drabba alla kvinnor och är idag ett allt vanligare problem i vårt samhälle (Socialstyrelsen, 2011: s. 17-19). Under 2012 anmäldes ca 28 400 fall av misshandel mot kvinnor över 18 år (Brå, 2014). Nästan hälften av dessa kvinnor, närmare bestämt 45 %, uppger att de blivit misshandlade av någon närstående (ibid.). Detta är en siffra som ökat kraftigt sedan 1980-talet, samtidigt så tros mörkertalet fortfarande vara stort (Socialstyrelsen, 2011: s. 17-18). Våld i nära relationer är inte något som drabbar en specifik grupp utan ett samhällsproblem som finns i alla sociala kategorier (Nordborg, 2008: s. 75). De kvinnor som utsätts för våld av en närstående ses i Proposition kvinnofrid 1997/98:5 som en särskild form av utsatthet (Socialstyrelsen, 2011: s. 15). Detta då personen som utsätter kvinnan för våldet är en person som offret förväntas eller förväntades ha en tillitsfull relation med. Dessutom kan kvinnans sårbarhet öka ytterligare utifrån hennes bakgrund eller andra omständigheter (Nordberg, 2008: s. 75). Att lämna ett förhållande där man utsätts för våld, övergrepp och till och med kanske varit hotad till livet, innebär en oftast svår process och för många kvinnor så kan processen efter hon lämnat mannen ha stora psykiska påfrestningar (Thompson, 2000: s. 130). Många kvinnor försöker ofta lämna sin partner flera gånger, innan de slutligen lyckas (Vaughn & Stamp, 2009: s. 154). En kvinna som väljer att lämna ett förhållande fyllt av våld, kan känna skam och att hon förlorat sin personliga kontroll, samtidigt måste hon se till att de grundläggande överlevnadsbehoven så som mat och tak överhuvudet uppfylls för henne och eventuellt hennes barn (Thompson, 2000: s. 130). Det är av största vikt att kvinnor är i denna utsatta situation får stöd och hjälp. För en kvinna som hamnar på ett skyddat boende, kan hennes vistelse där vara avgörande för om hon går tillbaka till sin partner eller inte. Om kvinnan upplever tiden på boendet som något positivt så minskar risken för att kvinnan väljer att gå tillbaka till partnern som utsatt henne för våld (Vaughn & Stamp, 2009: s. 154-155). Skulle kvinnan istället känna sig obekväma i interaktionen med personalen på boendet ökar istället risken att kvinnan går tillbaka till sin partner (ibid.). Detta gör att det är viktigt att relationen mellan kvinnan och de professionella blir bra då det är en viktig del i om kvinnan ska klara av uppbrottsprocessen. För många kvinnor är denna process fylld av förvirring, då det ofta kan betyda att de för första gången måste börja bestämma över sitt egna liv och ta egna beslut. Samtidigt kan uppbrottsprocessen innebära att kvinnan måste

ta en rad beslut och det ofta snabbt. Detta kan bidra till att kvinnorna tappar sig själv i uppbrottsprocessen. Professionella på skyddade boende har därför en viktig roll då deras stöd kan vara till stor hjälp för kvinnorna i uppbrottsprocessen samtidigt så är många kvinnor vana vid att det är någon annan som fattar beslut för dem, därför är det viktigt för de professionella att hitta en bra balans i sitt arbete i hur mycket det ska hjälpa till och stötta kvinnan att få kontroll över sitt liv. Samtidigt som det är viktigt att kvinnan får stöd och hjälp, får inte stödet och hjälpen bli så stor att de professionella börjar kontrollera kvinnan och att hennes frihet därmed minskar (Vaugh & Stamp, 2009: s. 155).

2007 skärptes socialtjänstlagen (5 kap. 11§) när det gäller kommunernas ansvar att ge brottsoffer stöd och hjälp. Lagändringen innebar att kommuner ”särskilt ska beakta att våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp” (Nationellt Centrum För Kvinnofrid, 2014). Skulle en våldsutsatt kvinna befinna sig i en akut situation eller vara hotad till livet, kan kvinnan vara i behov av att komma till ett skyddat boende. Skyddade boende för våldsutsatta kvinnor finns utspritt över hela landet. Dessa boende är bemannade med personal som har till uppgift att ge stöd och hjälp till kvinnorna, så de kan skapa sig ett självständigt liv. På boendet skapas en relation mellan ”klient” och ”hjälpare” som skiljer sig från vanliga sociala relationer på flera vis (Skau, 2007: s. 56). Hjälparen har själv valt sin roll som hjälpare, till skillnad från de flesta klienter och befinner sig på ett plan där hon själv är med och formar sin yrkesroll (ibid: s. 57). I relationen mellan hjälpare och klient finns alltid maktaspekten närvarande (ibid: s. 71). Makten kan upplevas som ganska liten mellan hjälpare och klient på ett skyddat boende, jämfört med makten mellan dessa parter på ett socialkontor. Men så länge hjälpen ges inom ramen för vårt samhälles hjälpapparat så finns det inslag av makt och kontroll (Skau, 2007: s. 72). Enligt Starrin och Swärd (2006: s. 252) kan makt även finnas vid hjälpande insatser, sådana uppgifter som vanligen kanske inte förknippas med maktutövning.

Det är viktigt att som hjälpare att medvetet förhålla sig till maktaspekten i sin yrkesroll. Detta för att ha förståelse för klienters handlande. En känsla av maktlöshet kan leda till ett avvaktande beteende (Skau, 2007: s. 17). Carlsson (2003: s. 190-191) menar att bemötande är viktigt för det fortsatta samarbetet och att relationskapande är viktigt för att skapa en balans i maktrelationen och för att minska skam- och skuld känslor för klienten.

Vi ser det som intressant att belysa maktaspekten på den här typen av arbetsplats som inte normalt förknippas med makt på samma sätt som myndighetsutövning.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att utifrån ett maktperspektiv undersöka de professionellas erfarenheter av hur makt kan ta sig i uttryck i arbetet med kvinnorna som kommer till det skyddade boendet.

1.3 Frågeställning

- Vilka erfarenheter har de professionella av hur makt tar sig i uttryck i arbetet med kvinnorna som kommer till det skyddade boendet?
- Hur kan maktmotstånd ta sig i uttryck på det skyddade boendet enligt de professionella?
- Vad anser de professionella påverka maktbalansen mellan dem och de boende?

2. Bakgrund och begrepp

2.1 Våld i nära relationer

För att förklara uttrycket våld i nära relationer har vi valt att göra en uppdelning i två delar: våld respektive nära relationer.

Med en nära relation menas att parterna har en nära relation och oftast finns det ett starkt emotionellt band mellan personerna. De relationer som oftast räknas till nära relationer är parrelationer (och då både hetero – homosexuella), syskon- och andra familjrelationer. Till kategorin nära relationer kan även släktrelationer räknas (Nationellt Centrum För Kvinnofrid, 2014). Även om våld i nära relationer kan vara mellan personer med olika relationsband, är det vanligaste att det är en kvinna som utsätts för våld av hennes manliga partner eller ex-partner (Nationellt Centrum För Kvinnofrid, 2014).

Vad är det då som räknas till våld i nära relationer? WHO har definierat våld i parrelationer på följande sätt: våldshandlingar som ”fysiskt aggressiva handlingar, psykisk misshandel, påtvingar samlag eller andra former av sexuellt tvång, och olika former av kontrollerande beteende så som att isolera en person från familj och vänner eller att begränsa tillgängligheten till information och hjälp” (WHO, 2002). WHO har i sina definitioner tagit upp olika sorters våldshandlingar som bör räknas till begreppet våld mot kvinnor och våld i parrelationer. Våld i nära relationer ska därför inte ses som endast rent fysiskt våld som

exempelvis misshandel, utan mer som ett samlingsbegrepp för olika typer av våldshandlingar. Holmberg och Enander (2011: s. 23-25) har utvecklat WHO:s definitioner genom att förklara de olika våldshandlingarna. Den första våldshandlingen aktivt psykiskt våld, är inte bara hot utan en våldshandling som kan ske på flera olika sätt. Till aktivt psykiskt våld räknas bland annat, verbala kränkningar, att kvinnan på olika sätt isoleras eller hindras från att ha kontakt med vänner, familj etc. Hit kan också räknas ekonomiskt beroende, med detta menas att kvinnans partner tar ifrån henne kontrollen över hennes pengar och ekonomi. När psykiskt våld påverkar kvinnans hälsa och hennes välbefinnande, övergår det psykiska våldet till passivt fysiskt våld (ibid: s. 24). Passivt fysiskt våld kan vara allt från att kvinnan inte får pengar till mat, hindras söka sjukvård när hon är i behov av det, till att hon drabbas av långvarig psykiskt stresstillstånd på grund av den psykiska misshandeln. Den tredje våldshandling som Holmberg och Enander (2011: s. 24) har valt att ytterligare definiera är aktivt fysiskt våld. Till fysiskt våld räknas allt det våld där man använder sig av fysisk kontakt för att kunna utöva sin makt. Precis som psykiskt våld kan fysiskt våld ske på många olika sätt det kan vara allt från en knuff till att man knivhuggs. Den sista våldshandlingen är sexuellt våld, som även det kan ske på en massa olika sätt, hit räknas allt från att en kvinna tvingas se en porrfilm till att hon utsätts för våldtäkt (ibid: s. 24-25).

Oavsett vilken typ av våldshandling som sker är syftet med den oftast densamma. Nämligen att genom att skada och skrämja skapa sig och sedermera utöva makt och kontroll. Våldet sker oftast i den utsattas egna hem. Något som skiljer våld i nära relationer från andra typer av våldshandlingar och övergrepp och att det oftast sker under en längre tid och att våldets intensitet ökar med tiden (Nationellt Centrum För Kvinnofrid, 2014).

2.2 Skyddat boende

För de våldsutsatta, oftast kvinnor, som hamnar i akuta situationer där exempelvis deras liv står på spel, kan de tillsammans med sina barn få en tillfälligplats på ett skyddat boende. I Sverige finns det endast ett fåtal kommunalt drivna skyddade boende, ca 71 % av det skyddade boendena för kvinnor i Sverige drivs av ideella organisationer, och cirka hälften av kommunerna i Sverige saknar skyddade boende fullständigt (Nationellt Centrum För Kvinnofrid, 2014).

Det skyddade boende som vi har baserat vår uppsats på är ett boende för kvinnor som blivit utsatta för våld och är till för att öka säkerheten för dessa kvinnor. Enligt 5 kap 11§ i Socialtjänstlagen så hör det till socialnämndens uppgifter att verka för att den som utsatts för

brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Det står vidare att Socialnämnden särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Att bo på det skyddade boendet X-stad är bistånds beprövat enligt 4 kap 1§ i socialtjänstlagen. Tanken är att det skyddade boendet ska fungera som en lösning i det akuta skedet och inte att kvinnorna ska bo där någon längre tid här. På det skyddade boende ges ingen behandling men stöd och hjälp ges med allt från det praktiska till samtalskontakt med en kontaktperson i huset som varje kvinna får när de kommer dit. Stöd till att bygga upp nätverk och samverka med andra myndigheter ges också.

2.3 Den professionella

Enligt 3 kap. 3 § SoL ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet som utför uppgifter inom socialtjänsten. Personal som arbetar på ett skyddat boende ska alltså vara lämpliga för arbetet genom utbildning och kompetens. Erfarenheter av den process som de våldsutsatta kvinnorna går igenom är också viktigt att personalen har, samt att kunna se barns behov av stöd och att hantera krissituationer (Socialstyrelsen, 2013).

På det skyddade boende vi valt att göra vår undersökning krävs inte högskolekompetens, utan istället har de prioriterat personlig lämplighet och erfarenhet när de har anställt personal. Detta medför att de professionella som arbetar på det skyddade boendet har olika yrkeskompetenser, såsom till exempel socionom- socialpedagog- och undersköterskeutbildning. På boendet finns även de som anställts utifrån endast personlig lämplighet och erfarenhet. Att de anställda har olika yrkeskompetens, gör att vi valt benämna de anställda på boendet som ”den professionella” eller ”respondenter” i denna uppsats.

3. Tidigare forskning

Inom forskning av socialt arbete betonas ofta vikten av att skapa en bra relation mellan social arbetare och klient. Carlssons (2003) har i sin avhandling *Så blir det hjälp – om hjälpprocesser i socialt arbete om hur både socialsekreterare och klienter upplever hjälpprocessen och mötena mellan dem* intervjuat 14 socialsekreterare och 12 klienter i syfte att studera hur hjälp förmedlas inom socialtjänsten. Carlssons (2003: s.193-195) avhandling visar att hjälp framför allt skapas genom interaktioner emellan aktör och klient. För en klient ska bli hjälpt är det viktigt att det skapas en bra relation mellan socialsekreterare och klient.

Genom att skapa en ömsesidig relation och ha öppna demokratiska förhandlingar, kan klientens position påverkas i en positiv riktning. I sin analys skriver Carlsson bland annat att det är viktigt för klienten att det skapas en relation för att ”kompensera klientens underläge, och reducera skam- och skuld känslor” (Carlsson, 2003: s. 190).

Även inom området partnervåld betonas vikten av att skapa en bra relation mellan social arbetare och klient för att kunna hjälpa, den våldsutsatta kvinnan. Inom hälso- och sjukvårdsforskning finns det forskning om bemötande av våldsutsatta kvinnor. Bauer, Heidi M. Rodriguez, Michael A. Szkupinski Quiroga. Seline och Flores-Orti, Yvette G (2000) har gjort en amerikansk studie där våldsutsatta kvinnor från Latinamerika och Asien och beskriver de sociala politiska och kulturella barriärer som de mött när de sökt hjälp. Många av de kvinnor som deltog i studien såg språkbarriären som ett stort problem. Ett annat problem som kommit upp var att visa av kvinnorna kom från länder där familjevåld sågs som en privat familjeangelägenhet och därför har inte kvinnorna fått någon hjälp eller stöd från polisen eller andra institutioner. När det sedan kommit som immigrant till det nya landet har det trots att problemet behandlats på samma sätt. Vilket gjort att de har haft svårt för att våga be om hjälp.

Två andra forskare som tagit upp hur viktigt det är med kulturell kompetens i mötet med våldsutsatta kvinnor är Campbell och Campbell (1996). I sin artikel skriver de att språkbarriärer kan försvåra arbetet för våldsutsatta kvinnor. Ett annat problem de tar upp är att utländska kvinnor inte alltid själva ser mannens övergrepp som ett problem, då det är en norm i deras hemland att mannen är överordnande. För kvinnor som inte anser själva att de är våldsutsatta är det viktigt att skapa en bra anknytning för det fortsatta arbetet.

Att kvinnorna som utsätts för våld i en nära relation ofta är i stort behov av stöd ses i Thompson (2000) studie. I studien har Thompson undersökt betydelsen av socialt stöd för afroamerikanska kvinnor som sökt hjälp för partnervåld på större sjukhus i USA. Thompsons studie visade att de kvinnor som utsätts för partner våld ofta uppfattade att de hade ett lågt socialt stöd och att de hade större psykiskt ohälsa än de kvinnor som inte utsätts för partner våld. Lågt socialt stöd innebar ofta även att kvinnorna led mer.

McCloskey och Pchanadeswaran (2007) gjort en longitudinell studie på 10 år med kvinnor, tillsammans med deras barn, som brutit upp från destruktiva förhållanden. Studiens resultat visar att skydd för kvinnorna i någon form är ett viktigt medel för att ge stöd åt kvinnor som blivit utsatta av misshandel. Det finns fler faktorer som spelar in i hur deras utfall kommer bli, såsom ålder, etnicitet och alkoholbruk, både hos kvinnorna själva eller

mannen. Studien pekar också på att de som blir mycket svårt misshandlade är de som mest troligen inte lämnar förhållandet, om de lämnar överhuvudtaget.

För många kvinnor kan de uppbrottsprocessen från en våldsam relation vara väldigt svår, och många kvinnor upplever att de förlorar sig själv och sin kontroll. För att kvinnor som kommer till skyddade boende inte ska återvända till det våldsamma förhållande de lämnat, är det viktigt att de känner sig bekväma i relationen till de professionella på det skyddade boendet. De professionella på dessa boenden har en viktig uppgift att stötta och hjälpa kvinnorna att återskapa kontroll över sina liv, genom empowerment. Samtidigt finns det en obalans i maktrelationen mellan klient och professionell och klienten kontrolleras av olika regler på boendet. För att ta reda på hur maktstrukturen påverkar relationen mellan professionella och klienter på skyddade boende, gjorde Vaughn och Stamp (2009) en kvalitativ studie där de intervjuade anställda på olika skyddade boenden. Enligt dem är det nämligen viktigt att kvinnorna får en positiv upplevelse på boendet då kvinnans upplevelse av bemötandet på boendet är väldigt avgörande för om hon väljer gå tillbaka eller inte. Deras studie visade att de professionella ofta hamnar i en överordnad position jämnt emot klienterna.

Liande V. Davis och Meera Srinivasan (1991: s.41) har gjort en kvalitativ studie på ett skyddat boende, ”shelter” som de benämner det i artikeln, för kvinnor som blivit utsatta för våld. En av de föregående nämnda deltog som frivilligarbetare på detta boende. Detta gjorde hon för att få en titt på hur boendet fungerar, både för personal och för klienterna. (1991: s. 41) Studien syftade till att förstå den organisatoriska strukturen av boendet för kvinnorna som blivit utsatta för våld och hur strukturen påverkade de olika medlemmarna. (1991: s.52) Ramen för observationen kom att bli skillnaderna mellan kollektivistiska och byråkratiska organisationer. Hon visar på att inom organisationen så finns en byråkratisk kontroll, till exempel regler som bidrar till att hålla ordning på något som annars hade varit kaos, detta för att möjliggöra att människor ska bo ihop (1991: s. 53). En konsekvens av den byråkratiska strukturen var att de boende fördes närmre varandra och såg de anställda som en gemensam fiende (1991: s. 53). Den kollektivistiska strukturen bidrog till utvecklandet av relationer mellan anställda och de boende som baserades på ömsesidighet. Det informella sättet som personal rekryterades och att det inte krävdes någon speciellt utbildning bidrog också till en lättare stämning då de boende senare kunde återkomma och arbeta på boendet. Srinivasan och Davis (1991: s. 56) menar att det finns ett behov av att övervaka sådana här organisationer som styrs av en ideologi som finns i samhället och menar att utan denna övervakning kan vi

”inadvertently fall back into traditional, patriarchal, organizational structures that oppress women”. De poängterar att det är en kvalitativ studie och att man inte kan dra slutsatser som gäller andra studier, precis som vår.

Bergbom, Lyckhage och Pratt-Eriksson (2013) har gjort en studie om kvinnors möte med vården, socialtjänsten och polisen. Studien visar att kvinnorna kände sig ledsna och besvikna vid mötet med de professionella och kände att det fanns en avsaknad av stöd och empati i mötet. Detta orsakade ett stort lidande för kvinnorna. Bergbom et. al. menar vidare att det är viktigt att de professionella kan förstå och se tecken på när kvinnor utsätts för våld. Det är viktigt att de får adekvat hjälp då dessa kvinnor är i en sårbar situation. Om de inte får det stöd de behöver kan det leda till att färre kvinnor som lever i relationer där de utsätts för våld söker hjälp.

4. Teori

4.1 Makt

I relationen mellan socialarbetare och klient finns alltid maktaspekten med (Skau, 2007: s. 35). Enligt Skau (2007: s. 13) ses det som nödvändigt att ha en viss makt för att kunna vara en ”god hjälpare”, men samtidigt som makt kan hjälpa kan det också skada. Ur västerländsk syn ses makt ofta som något negativt, då makt anses fungera som något som förbjuder och hindrar oss att göra saker. Men makt kan också ses som något positivt genom att makt istället för att förhindra och förbjuda, upprätthåller och skapar någonting. Makt ska sålunda ses som något som både kan begränsa frihet och som kan bidra till frihet, frihet är därför inget som börjar när makten tar slut (Franzén, 2010: s. 91).

Enligt Franzén (2010: s. 91) är makt något som hjälper till att skapa relationer. Som socialarbetare så är din uppgift att hjälpa de människor som varaktigt eller tillfälligt har någon form av nedsatt som exempelvis fysisk eller psykiska, att återta kontrollen över sina liv (Skau, 2007: s. 33-34). I arbetet med att hjälpa människorna möter socialarbetarna makt i olika former, det kan t.ex. ligga i socialarbetarens yrkesutövning att utöva makt med stöd från lagar och regler. Även organisationens resurser kan bidra till att socialarbetaren måste utöva makt för att hålla sig inom budgetens ramar. I själva relationen mellan socialarbetaren och klienten finns det också makt. Klienten kan i mötet med socialarbetaren uppleva att mer eller mindre makt utövas mot hen utifrån hur socialarbetaren behandlar hen. Även socialarbetaren kan uppleva mer eller mindre makt i mötet med klienten, beroende på vilken klientgrupp klienten

kommer från. Detta då maktförhållanden påverkas av kön, etnicitet med mera (Starrin & Swärd, 2006: s. 249-250). Enligt Skau (2007: s. 36) är det olikheten mellan människor grunden till makt. Relationen mellan professionell och klient är enligt Skau (2007: s. 30-31) organiserad inom en ram bestående av både professionell makt som kontroll. I mötet mellan en professionell och en klient finns det alltid en konflikt, som båda parter upplever, mellan såväl makt och maktlöshet, frihet och tvång, som hjälp och skada (Skau, 2007: s. 16). Inom socialarbete finns det följaktligen inte bara den synliga makten, utan som socialarbetare utövar du också en makt som är mer osynlig och subtil (Starrin & Swärd, 2006: s. 249-250). Maktförhållandet mellan klient och professionella är ett intressant fenomen, makt kan enligt Skau (2007: s. 36) både användas för att skada, som i syfte att hjälpa. Men även de gånger makt används för att hjälpa, kan det stjälpa.

Att makt finns i alla relationer och kan ha en stor påverkan har gjort att vi valt att använda oss av det i vår analys. Vi har valt att analysera vår empiri utifrån de tre maktbegrepp, det intentionella, strukturella, relationella maktbegreppet, men också utifrån maktmotstånd. För att förklara de maktbegrepp vi valt att använda oss av i analysen har vi delat upp detta kapitel i följande tre delar: Det intentionella och strukturella maktbegreppet, Det relationella maktbegreppet och Motstånd.

4.1.1 Det intentionella och strukturella maktbegreppet

I det vardagliga språket finns det enligt Franzén (2010: s. 86-87) i princip två definitioner av begreppet makt, nämligen det intentionella maktbegreppet och det strukturella maktbegreppet. Trots att båda maktbegreppen används i vårt vardagliga tal så har det sina grunder i två olika samhällsteoretiska ståndpunkter (ibid: s.88). Den kanske mest naturliga definitionen av makt är det begrepp Franzén kallar intentionella maktbegreppet och har skapats utifrån handlingsteorin, som utgår från att aktörers handlar och de avsikter de har med sitt handlande. Det intentionella maktbegreppet innebär att man ser makt som en förmåga: ”att mäka något” (ibid s.87). Det intentionella maktbegreppet innebär alltså kortfattat att allt från en enskild person till en hel organisation innehar makt och handlar utefter de bestämda mål eller intressen som de har (Franzén, 2010: s.87).

I vårt vardagliga tal använder vi oss även av det strukturella maktbegreppet, som skapats utifrån de olika strukturteorier som försöker förklara våra samhällsvillkor genom att dela upp samhället i olika strukturer och titta på förhållandet mellan dem (Franzén, 2010: 86-88). När man utgår från en strukturell nivå anses maktobalans skapas utifrån strukturer i

samhället. Johansson (2006: s. 154) menar att det i ett professionellt möte mellan professionell och klient finns en maktobalans, då ett professionellt möte sker inom mer eller mindre strukturella ramverk. Ramarna består enligt honom inte bara av regler, metoder och förhållningssätt, utan också av en ojäm maktfördelning. Med hänvisning till Westerståhl, menar Johansson (2006) att maktobalansen i det professionella mötet kan sedan ytterligare påverkas av positionella faktorer som exempelvis klass och etnicitet. Enligt det strukturella maktbegreppet handlar makt om det maktförhållande som finns mellan en eller flera parter. Vilket i sin tur skapar över- och underordningar i själva maktfrågan. Att inneha makt handlar alltså om att någon innehar någon sorts överlägsenhet inom fysik, kunskap eller psykologisk insikt, jämfört med någon annan (Franzén, 2010: s. 87). Enligt Starrin och Swärd (2006: s. 253) menar Foucault att makt fås genom kunskap. Genom socionomutbildning får en socialarbetare kunskap om teorier och metoder som hjälper hen i sitt arbete ”att tolka vad som är sant och falskt” (Starrin & Swärd, 2006: s. 253). Kunskapen ger den professionelle rätten att uttala sig i klientens problem. Detta ses inte alltid som makt utan kan också ses som professionell kunskap. Även samhället kan ses utifrån det strukturella maktbegreppet, genom att se på samhället som något som består av strukturerade förhållanden mellan olika positioner. Dessa strukturer bestämmer sedan i sin tur andra förhållanden i samhället. Ett exempel på detta är enligt Franzén (2010: s. 87) klasstrukturen som genom mer eller mindre förutbestämda strukturer delar in oss individer i olika klasser. Olika klasser har olika mycket makt och på grund av detta hamnar man som individ i så kallade över- och underordnade positioner.

De båda maktbegreppen har två olika definitioner, och precis som de olika samhällsteorier som de härstammar från står i motsats till varandra gör även dessa två begrepp det (Franzén, 2010: s. 88). Att begreppen står i motsats till varandra gör att begreppen inte skulle kunna användas tillsammans i en maktanalys, då den ena maktbegrepps definition förkastar den andra. Detta gör att du i en maktanalys därför måste välja det ena eller det andra begreppet, trots att det ena inte är mycket bättre än det andra. Men enligt Franzén (2010: s. 89) finns det en lösning på problemet med de två motsatta maktbegreppen, nämligen ett tredje alternativ, det så kallade relationella maktbegreppet.

4.1.2 Det relationella maktbegreppet

”På en relationell nivå handlar mötet om att åstadkomma social situationer, men det handlar även om påverkan och subtil makt” (Johansson, 2006: s. 155). I det relationella

maktbegreppet kombineras de två andra maktbegreppen som vi använder oss av i vårt vardagliga tal. Inom det relationella maktbegreppet ser man precis som i det intentionella maktbegreppet aktörer som de handlande subjekten. Men samtidigt ser man aktörernas position utifrån det strukturella perspektivet genom att se aktörens position i det relationsnät som finns runt hen. Makt går inte att se i alla relationer, utan det finns fortfarande de relationer som är balanserade jämnt mellan de olika parterna. Dock ska man komma ihåg att en jämnt balanserad relation inte är ett fastlägg utan att det i en relation kan svänga snabbt och makt kan uppstå. Makt är helt enkelt något som verkar genom relationer, vilket gör att det inte är ”ett enkelt verktyg som någon kan använda sig av för att härska” (Franzen, 2010: s. 90).

Johansson (2006: s. 155) tar upp ett exempel på makt på relationell nivå. När en klient går in på ett socialkontor, visas klienten till en plats där hen kan sitta och en specifik process påbörjas. I mötet mellan den professionella och klienten är både positioner och maktfördelningen mellan dem given redan innan mötet. Trots detta finns det utrymme för både indirekt och subtil påverkan. Så lite som ett ansiktsuttryck kan få en klient att förstå vad som möjligt eller inte möjligt. Det relationella maktbegreppet skiljer sig från de maktbegrepp vi använder oss av i vardagligt tal, genom att makt enligt det relationella maktbegreppet inte går att erövrats eller delas. Detta då makt enligt denna definition varken ses som ett ting eller ett instrument, som man måste inneha för att kunna härska.

För att förklara det relationella maktbegreppet beskriver Franzén (2010: s. 90-91) makten som finns mellan klient och socialsekreterare. Enligt han finns det redan innan klienten ens har kommit till socialkontoret en ojämn maktfördelning mellan klienten och socialsekreteraren, detta av fyra följande anledningar: socialtjänstlagen, professionaliteten, socialkontoret och det faktum att klienten söker sig hit då hen behöver hjälp. Dessa fyra punkter utgör grunden till hur relationen mellan socialsekreteraren och klienten kommer att bli ur ett maktperspektiv. Även Foucault (2002: s. 104) pratar om makt som inneboende i relationer. Ur ett analytiskperspektiv finns det enligt Franzén (2010: s. 90-91) två alternativ av vad som kommer ske i relationen mellan socialarbetare och klienten. Det ena är att klient är samarbetsvillig genom att t.ex. svara på frågorna, ”bekänna” sin problematik, och det är den relation som socialarbetarna föredrar. Men sen finns det också det mindre önskvärda scenariot för socialarbetarna, och det är att klienten istället för att tillmötesgå social arbetaren går till försvar genom att kräva att få sina behov tillgodosedda utifrån sina egna villkor. Att gå i försvar, kan vara en vansklig taktik för klienten att använda sig av.

4.1.3 Motstånd

Som socialarbetare kan du alltså möta motstånd i ditt arbete. Franzén (2010: s. 91) menar att:

Där det finns makt finns det motstånd; makt och motstånd gäller en skillnad där några befinner sig i över- och andra i underläge.

Då klienten är den som öppnar sig och ger socialarbetaren insyn i hens liv och tankar, blir hon den sårbara (Starrin & Swärd, 2006: s. 251). Att vara den sårbara kan innebära att hen hamnar i underläge och därmed bjuder på motstånd. Enligt Starrin och Swärd (2006: s. 251) kan en klient bjuda på olika typer av motstånd, allt från att dra sig undan till att byta samtalsämne. Som socialarbetare kan klientens motstånd ibland misstolkas och upplevas som hen inte är samarbetsvillig eller att hen ljuger. Att befinna sig i underläge är inget absolut tillstånd, detta då makt ses som något relativt. Makt är inget som kan delas eller erövrats, utan istället förändras genom att motarbetas (Franzén, 2010: s. 91).

I litteraturen kan man hitta flera exempel och beskrivningar hur makt mer eller mindre framträder i det professionella mötet mellan professionell och klient. Det som beskrivs är ett möte där det finns strikta roller- och maktfördelning. De institutionella ramarna som finns är smala och klienten innehar oftast en svag position. Trots detta förekommer det en maktkamp där klienten försöker påverka besluten (Johansson, 2006: s. 164). Foucault (2002: s. 105-106) menar, liksom Franzén, att där makt finns så finns motstånd. Detta beror på den relationella karaktär som Foucault menar att makten har. Motståndet kan vasa annorlunda ut i olika situationer, det kan vara möjliga, nödvändiga, osannolika, spontana, våldsamma eller samordnade motståndsv varianter.

5. Metod och urval

5.1 Metodval

Vi har i vår uppsats använt oss av kvalitativ metod. Fokus inom kvalitativ forskning ligger på hur respondenterna upplever och tolkar sin sociala verklighet (Bryman, 2011: s. 40-41). Då vi vill ha reda på professionella upplevelser och tankar, anser vi att det är lämpligt med en kvalitativ metod. Vi genomförde en fokusgruppsintervju med de professionella på det skyddade boendet för att få svar på våra frågeställningar, för att sedan följa upp med

fördjupande kvalitativa intervjuer med två av deltagarna i vår fokusgrupp och ytterligare två professionella från det skyddade boendet.

Fokusgruppmetoden innebär att man utifrån ett visst tema intervjuar personer i grupp om deras åsikter och tankar (Bryman, 2011: s. 446). Detta är en metod som anses vara användbar då man vill utforska människors tankar kring ett ämne och hur de pratar om det specifika ämnet. Genom fokusgrupper kan man även få fram olika perspektiv och människors olika sätt att tänka kring ämnet (Dahlin-Ivanoff, 2011: s. 71). Då vi ville ta reda på de professionellas upplevelser och tankar kring deras arbete med de kvinnor som kommer till det skyddande boendet, ansåg vi att ett bra sätt att få reda på detta var att hålla en fokusgrupp där de tillsammans fick reflektera kring arbetet. Att det var professionella från en och samma arbetsplats, gjorde att deltagarna hade något gemensamt, samt att alla var insatta i ämnet, något som är viktigt för att få en fokusgrupp att fungera (David-Ivanoff, 2011: s. 72-73). Det är även viktigt i fokusgruppsintervjuer att gruppen är homogen i aspekten att alla deltagare har delade erfarenheter kring ämnet. För vår del innebar det att deltagarna i fokusgruppen genererade intressanta tankar då det är ett problem som berörde hela arbetsteamet och engagemanget var därför stort. Fokusgrupp är en bra metod för att få reda på hur människor i en grupp uppfattar och resonerar kring en eller flera frågor (Bryman, 2011: s. 448). En fokusgrupps storlek kan variera, den vanligaste storleken är sex till tio deltagare (Bryman 2011: s. 453). Mindre grupper om cirka fyra deltagare kan vara lämpligt om gruppmedlemmarna är mycket engagerade i ämnet (ibid: s. 453).

Vår grupp omfattade endast tre deltagare då det inte är så många verksamma på boendet och alla kunde inte delta på grund av arbetsbelastningen på det skyddade boende just den dag vi valt att ha vår fokusgruppsintervju. Trots få deltagare tycker vi att vi fick igång bra diskussioner och tyckte att det var givande med en fokusgrupp. Dahlin-Ivanoff (2011: s. 75) menar att det är viktigt att skapa en avslappnad miljö när man har fokusgrupper. Vi höll vår fokusgruppsintervju på deras arbetsplats där deltagarna kände sig bekväma. För att skapa en avslappnad stämning så började vi med lite fika och information, innan vi påbörjade intervjun. Fokusgruppsintervjun genererade många intressanta diskussioner och vi kunde urskilja en hel del som handlade om maktförhållanden i deras arbete.

Vår studie tog här en vändning och vi valde att fördjupa oss i de professionellas syn på hur makt kan ta sig i uttryck i arbetet på det skyddade boendet. Man kan säga att vårt angreppssätt i studien är induktivt i och med att vår empiri ledde oss till vår teori (Bryman 2011: s. 28). Det induktiva tillvägagångssättet förknippas vanligen med ett kvalitativt synsätt

(ibid: s. 29). Vi bestämde oss för att ha uppföljningsintervjuer med makt som tema. Vi tillfrågade två av deltagarna från fokusgruppen att genomföra även en fördjupningsintervju. Orsaken till att bara två av de tre deltagarna valdes ut var för att vårt främsta syfte var att undersöka de professionellas upplevelser av sitt arbete, därför kom vi fram till att chefen inte behövde delta i en fördjupningsintervju. För att fylla ut vår empiri ytterligare valde vi att göra två fördjupningsintervjuer till, med ytterligare två professionella från boendet. Dessa två fick ta del av vad vi pratade om i fokusgruppsintervjun och fick sedan svara på samma fördjupningsfrågor som deltagarna i gruppen. De enskilda intervjuerna gav flera olika reflektioner om begreppet makt.

5.2 Urvalsprocess

Att vi valde X stad var för att en av oss hade praktik i denna kommun och där igenom fick kontakt med det skyddade boende. Vi hade först ett möte med chefen för boendet samt en av de professionella på boendet, för att få veta hur verksamheten är uppbyggd och hur de jobbar, etc. Vi blev genast intresserade av deras arbete och ville prata med dem mer om hur de upplever deras arbete och vilka erfarenheter de har fått av arbetet med kvinnorna.

Vårt urval kan ses som en kombination av bekvämlighetsurval och målstyrt urval (Bryman, 2011: s. 190 och 392). Målstyrt urval därför att vi hade ett ämne vi var intresserade av och vårt val av deltagare kan ses som strategiskt då de var relevanta för vår problemformulering. Det finns också variation i vårt urval i fråga om ålder och kompetens bland de utvalda intervjupersonerna/respondenterna (ibid: s. 392). Man kan också se att vårt urval är en form av bekvämlighetsurval då denna möjlighet att intervjua professionella på det skyddade boendet i x-stad fanns för oss och på grund av rådande tidsbrist valde vi oss att begränsa oss till detta boende (ibid: s. 195). En annan orsak till att vi valt att begränsa oss till endast detta boende är att vi inte tror att fler utvalda boenden skulle ge annorlunda eller fler svar på upplevelser och erfarenheter av makt i arbetet med de våldsutsatta kvinnorna. Vi valde att göra en liten fokusgrupp till att börja med och utifrån våra frågeställningar dela med sig av tankar och erfarenheter. Det var frivilligt att delta i fokusgruppen och några särskilda personer valdes inte ut, utan de som fanns på plats just den dagen fick delta. Fokusgruppsintervjun bäddade för fördjupningsintervjuer med teman som dök upp i gruppen. På grund av få deltagare i fokusgruppen (tre personer) så fick vi göra fördjupningsintervjuer med ytterligare två av de professionella på boendet, som inte deltagit vid fokusgruppsintervjun. Vi valde att

inte göra någon fördjupningsintervju med enhetschefen som var med på fokusgruppsintervjun då vårt syfte var främst att undersöka de professionellas upplevelser och erfarenheter.

5.3 Att skapa en fokusgrupp

När man ska göra en studie genom fokusgrupper kan man enligt Bryman (2011: s. 456) antingen använda sig av personer som inte känner varandra eller en naturlig grupp, exempelvis en arbetsgrupp. Det finns både fördelar och nackdelar med de två alternativen. Att använda sig av en naturlig grupp kan innebära att diskussionerna blir mer naturliga då personerna redan känner varandra. Men detta kan också ses som en nackdel att personerna känner varandra då det kan göra att deltagarna kan utgå från olika antagande och inte tycker de behöver beskriva dessa då alla redan känner varandra (ibid, 2011: s. 456-457). I vårt fall där vi ville undersöka de professionellas upplevelser och erfarenheter kring arbetet var det viktigt att använda oss av en naturlig grupp, då arbetsgruppen är den grupp som har liknande erfarenheter och känner varandra väl för att diskutera fenomenet.

I en fokusgrupp är det enligt Dahlin-Ivanoff (2011: s. 76) också viktigt att det finns heterogenitet och homogenitet inom gruppen. Med detta menar Dahlin-Ivanoff att gruppen bör vara homogen i den bemärkelse att de alla har kunskap och erfarenhet kring de ämnen som ska diskuteras. Samtidigt är det viktigt att man strävar efter att gruppen blir heterogen genom att finns skillnader mellan deltagarna. Att deltagarna kommer från samma boende gjorde att de har gemensamma kunskaper och erfarenheter gällande deras yrke. Men även om de professionella är från samma boende kan de också ses som en heterogen grupp, då de har olika utbildningar och kompetenser.

5.4. Intervjuguide

I en fokusgruppsdiskussion vill man att frågorna som ställs ska stimulera till en diskussion där deltagarna integrera med varandra och gruppledaren kan hålla sig i bakgrunden (Dahlin-Ivanoff (2011: s. 76). Därför är det viktigt att lägga kraft vid frågorna som ska tas upp under fokusgruppsdiskussionen. När man använder sig av fokusgrupp som metod är det enligt Dahlin-Ivanoff (2011: s. 76) viktigt att ställa frågor som är tydligt formulerade, förstaeliga, fokuserade på ämnet och att de är av intresse för målgruppen, detta för att kunna få en så fördjupande diskussion som möjligt. Enligt Bryman (2011: s. 457) så föredrar vissa forskare att ha en strukturerad intervjuguide och andra en mer ostrukturerad. Våra intervjuguiden kan

man säga var mer åt det strukturerade hållet, med viss flexibilitet. Frågorna ställdes inte nödvändigtvis i ordning utan togs upp när de kom på tal, både i fokusgruppsintervjun och vid de enskilda intervjuerna.

Vi valde att dela upp vår intervjuguide till fokusgruppsintervjun (se bilaga 3) i tre teman som skulle täcka våra frågeställningar vi hade. Under varje tema formulerade vi runt fem till sju frågor som vi ansåg vara av vikt för att kunna få svar på vår frågeställning. Till vissa av frågorna formulerade vi även följdfrågor. Att vi inte valde fler frågor var för att vi ville att våra deltagare skulle få tid att diskutera frågorna och för att vi skulle ha tid för att ställa eventuella följdfrågor som skulle kunna komma upp under diskussionen. Eftersom fokusgruppen innebar att vår studie tog en ny vändning mot ett maktperspektiv istället så fick intervjuguiden för fördjupningsintervjuerna ett övergripande tema om makt (se bilaga 4). Vi hade tretton frågor på fördjupningsintervjun som alla var under samma tema och utifrån svaren ställdes följdfrågor för skapa reflektion om ämnet.

5.5 Genomförande av intervjuer

Under fokusgruppsintervjun höll vi oss till en ganska strukturerad intervju. Vi hoppade lite bland våra frågor beroende på vad som kom på tal i gruppen och vi ställde följdfrågor som vi inte hade skrivit ned för att fånga upp intressanta tankar. Enligt Dahlin-Ivanoff (2011: s. 79) är detta något som gruppleddaren bör inrikta sig på. Att lyssna och fånga meningar i diskussionen och följa deltagarna i den. Diskussionerna höll sig oftast inom ramen för ämnet och vi behövde inte göra mycket för att upprätthålla kontrollen på intervjun mer än att ställa frågorna. Det fungerade bra att vara två intervjuare vid en fokusgruppsintervju. Vi var två som kunde fånga upp diskussionerna och ställa följdfrågor vilket vi tror genererade i mer empiri än vad vi hade fått om vi hade gjort fokusgruppsintervjun på egen hand.

De enskilda intervjuerna genomfördes av en och samma intervjuare på egen hand då vi inte hade möjlighet att närvara båda två. Den av oss som genomförde intervjuerna försökte vara flexibel under intervjuerna som Bryman (2011: s. 430) menar att det är viktigt att man är som intervjuare. Han menar att man behöver vara flexibel i att vara lyhörd inför svaren och även angående ordningen man ställer frågorna, följer upp svaren och för att reda ut motsägelser i svaren. Intervjuaren höll sig inte strikt till intervjuguiden utan, precis som i fokusgruppsintervjun, hoppade lite bland frågorna beroende på vad respondenterna svarade.

5.6 Transkribering och kodning

Efter att vi genomfört vår fokusgruppsintervju och enskilda intervjuer var det dags att koda materialet vi fått fram. Vi spelade in våra intervjuer med diktafon för att kunna transkribera dem. Enligt Bryman (2011: s. 450 och 463) så är det mer tidsödande och komplicerat och tar mer tid att skriva ut fokusgruppintervjuer än vanliga intervjuer. Orsaken till detta är svårigheter att hålla reda på vem som säger vad och när det sägs. Vi hade inga problem med detta under transkriberingen, detta kan förstås bero på det låga antalet deltagare i gruppen. Enligt Bryman (2011: s. 463) kan det också vara så att deltagare pratar i munnen på varandra, vilket vi försökte förhindra genom att ge information om detta innan intervjun startade. Deltagarna pratade vid vissa tillfällen i munnen på varandra och då var det svårt att urskilja vem som sade vad. Det var något lättare att koda de enskilda intervjuerna och det var inte lika tidskrävande som transkriberingen av fokusgruppsintervjun. Enligt Charmaz i Renstamm och Wästerfors (2011: s. 198) bör man när man kodar ett material göra kommentarer i marginalen när man läser igenom utskriften noggrant. Charmaz talar även om öppen och selektiv kodning. Den öppna kodningen innebär att man i början läser texten spontant. Vår ambition var, precis som Charmaz (2011: s. 198) beskriver, att vara så öppna och nyfikna som möjligt. Sedan kodade vi texterna mer fokuserat och selektivt vilket innebar att vi gjorde kommentarer i marginalen om återkommande ämnen i texterna. Vi valde sedan ut de ämnen och teman som uppkommit under fokusgruppen och de enskilda intervjuerna, som vi ansåg vara relevanta för våra frågeställningar. Charmaz (Renstamm & Wästerfors, 2011: s. 205) menar att det inte går att få något ut av den empiri man samlat in om den inte reduceras och organiseras. Genom att välja ut ämnen och teman kunde vi få ut mycket av vår empiri som gjorde det möjligt för oss att göra en analys.

5.7 Etiska övervägande

Avsikten med vår studie vara att undersöka hur man på ett skyddat boende, utifrån ett maktperspektiv, möter och arbetar med de kvinnor som kommer dit. Enligt Andersson och Swärd (2008: s. 239) är det rimligt att det finns ett visst skydd för fältet så att inte forskare kan komma till hur som helst. För att skydda de som deltar i vår studie har vi använt oss av Vetenskapsrådets fyra forskningsprinciper: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Bryman (2011: s 131-133) beskriver i sin bok dessa fyra olika principer. *Informationskravet* innebär att deltagarna i studien informeras om

studiens innehåll och dess syfte. Det innebär också att de blir informerade om att deras deltagande är frivilligt. *Samtyckeskravet* innebär att deltagarna själv får bestämma om de vill eller inte vill medverka och att de kan avbryta sin medverkan i studien när de vill. Efter att vi fått tillåtelse av boendets enhetschef att göra intervjuer på boendet så skickade vi ut ett informationsbrev (se bilaga 1) till boendet, där vi presenterade oss, vår studie och att deltagandet i studien var frivilligt och att de därför kunde avbryta sin medverkan när som helst. Vi delade även ut ett informationsbrev (se bilaga 2) inför de enskilda intervjuerna till respondenterna, som de fick läsa igenom innan intervjun. *Konfidentialitetskravet* innebär att uppgifter om deltagarna inte röjs (Bryman, 2011: s. 132). För att skydda de professionella har vi valt att aidentifiera dem, genom att inte använda några namn och inte lagra några uppgifter på datorn eller så att obehöriga kan komma åt uppgifterna. Vi valde att inte använda några namn alls, inte heller fiktiva namn, för att man inte ska veta vem som sagt vad. Då de boende på det skyddade boendet är i en väldigt utsatt situation, har vi även valt att inte skriva ut vilken kommun boendet finns i. Den sista forskningsetiska principen som Bryman (2011: s. 132) använder är *nyttjandekravet* som innebär att uppgifterna som hämtas in bara får användas till ändamål för studien. Den empiri vi samlat in har bara använts till denna studie.

5.8 Tillförlitlighet

När man genomför en studie är det viktigt att studien har en så hög validitet och reliabilitet som möjligt. Validitet handlar om att man undersöker det som man avser att undersöka (Bryman 2011: s. 351). För att uppnå validitet i vår studie har vi gjort en intervjuguide där vi skrivit ner frågor som stöd för intervjun så att vi fick de svar vi behövde för att uppfylla studiens syfte. Validitet kan också handla om att det finns en god överensstämmelse med de observationer man gör och de teoretiska begrepp och perspektiv (ibid. s. 160). Vi har kodat och analyserat empirin av intervjuer och övrigt material utifrån teori som vi använt oss av för att få en hög validitet. Reliabilitet handlar om studiens pålitlighet (ibid. s. 355). Bryman (2011: s. 449) menar att det praktiska arbetet med fokusgruppsintervjuer, precis som med vanliga intervjuer underlättas om man spelar in intervjun. Detta för att det kan vara svårt att komma ihåg vem som säger vad och exakt vad som sägs. Vi spelade in våra intervjuer för att underlätta transkriberingen av dem och för att få en högre pålitlighet av studien. Enligt Öberg (2011: s. 66) så är det viktigt att man gör transkriberingen så snart som möjligt efter intervjun. Vi gjorde transkriberingarna dagarna efter vi hade haft våra intervjuer.

5.9 Metodens förtjänster och brister

En förtjänst med att använda fokusgruppsintervju i vår studie har varit att gruppen, som har gemensamma erfarenheter av fenomenet, tillsammans gav en djupare diskussion. Dahlin-Ivanoff (2011: s. 73-74) menar att fokusgruppernas kollektiva karaktär ger styrka åt deltagarnas åsikter samtidigt som metoden kan minska gruppledarens påverkan på intervjun. När man delar en erfarenhet kan det även vara lättare att yttra sig om saker som kanske varit mindre bra. I diskussion i grupp är det även lättare att man blir medveten om problem och perspektiv som man kanske inte tänkt på innan (ibid. s. 74). För att få fram olika åsikter och tankar om fenomenet hade vi en tanke att det skulle bli lättare för de professionella att uttrycka sig om deras arbete om de fick diskutera i grupp, vi tyckte att fokusgruppsintervjun motsvarade våra förväntningar och gav en bra start inför kommande enskilda fördjupande intervjuer. Bryman (2011: s. 463) beskriver olika begränsningar som kan finnas när man gör fokusgruppsintervjuer. Bland annat påtalar han att kontrollen man har som forskare blir mindre i fokusgruppsintervjuer. Det blir lätt att kontrollen istället går över till deltagarna. För att förhindra detta så hade vi med några specifika frågeställningar som vi ville ha svar på och när vi märkte att intervjun tappade fokus fångade vi intervjun genom att återgå till våra frågeställningar. En annan svårighet är enligt Bryman (2011: s. 463) att det kan vara svårt att få ihop deltagare till sin fokusgrupp. Man ska få dem att ställa upp och komma på bestämda tider. Här stötte vi på problem. På grund av arbetsbelastningen på boendet just den dagen vi skulle genomföra intervjun fick vi bara tre deltagare i intervjun. Vidare så genomförde vi fördjupningsintervju med två av deltagarna och ytterligare två professionella från boendet.

En negativ effekt som kan komma av en fokusgruppsintervju är att man når enighet om vissa fenomen och att man fastnar i dessa resonemang och slutar att tänka kritiskt samt att man är mer benägen att uttrycka förväntade eller åsikter som är kulturellt accepterade (ibid: s. 463). Vi märkte av detta till viss del. De höll ofta med varandra under fokusgruppen, om det beror på att de hade gemensamma tankar eller om de inte vill uttrycka sig annorlunda framgår inte i vår studie. Vidare så tyckte vi att de enskilda intervjuerna fungerade något bättre i detta avseende, deras resonemang var relevanta och skilde sig lite åt i vissa avseende, vilket gav intressant empiri. Det fanns alltså en del att tänka på inför fokusgruppsintervjuer men vi var medvetna om metodens svårigheter och begränsningar och var väl förberedda med en intervjuguide, vi fick ut empiri ut av vår intervju och den gav oss mycket att fördjupa oss i till de fortsatta enskilda intervjuerna.

5.10 Arbetsfördelning

Att vara två stycken när man skriver en uppsats har både för och nackdelar. För att undvika oenigheter och underlätta samarbetet har vi inför uppsatsen diskuterat mycket om vilka mål vi har med uppsatsen och hur vi vill arbeta för att uppnå dessa mål. Att vi diskuterade innan arbetet vilka mål vi hade, hur vi ville gå tillväga och tillsammans gjort en tidsplan, gjorde att vi hade en gemensam syn på hur uppsatsen skulle se ut och hur arbetet med den skulle se ut. Vi har delat upp litteraturen mellan oss så mycket som det varit möjligt. Men under själva arbetsprocessen har vi arbetat mestadels tillsammans för att kunna bolla idéer och tillsammans reda ut de problem och frågor som uppstått. Under skrivandets tid har det varit bra att kunna bolla med någon. Vi har inte alltid varit helt överens, men samtidigt är det något som har varit givande då vi har ifrågasatt varandras tankar ibland och fått tänka efter och reflektera utifrån flera perspektiv.

6. Empiri och Analys

Syftet med denna studie är att utifrån ett maktperspektiv undersöka de professionellas erfarenheter av hur makt kan ta sig i uttryck i arbetet med kvinnorna som kommer till det skyddade boendet. Vi har valt att dela in kapitel i fyra underrubriker: *De professionellas beskrivning av makt*, *Ingen myndighetsutövning men makt ändå*, *Att skapa en jämlika relation*, *Motstånd*. Vi har valt att kalla intervjupersonerna omväxlande för de professionella och respondenter beroende på sammanhanget. I litteraturen betonas ofta makten som finns i relationen mellan klienten och den professionella i socialt arbete. Men är makten lika tydlig inom alla områden av socialt arbete? På det skyddade boendet kommer kvinnor som har blivit utsatta för våld. Kvinnorna som kommer hit har beviljats bistånd i form av skydd på det skyddade boendet enligt socialtjänstlagen 4 kap 1§. Kvinnorna som kommer på boendet bor här alltså frivilligt, och på boendet utövas ingen myndighetsutövning. Detta då boendets primära uppgift är att ge kvinnorna ett skydd, men samtidigt har de professionella till uppgift stötta och hjälpa kvinnorna i deras uppbrottsprocess. Enligt Vaugh och Stamp (2009: s.155) kan kvinnor som utsatts för olika typer av övergrepp i sitt förhållande uppleva att de förlorat makten över sina liv. Därför är en viktig uppgift för de professionella på skyddade boende, att stötta kvinnorna i att återta kontrollen över sina liv.

6.1 De professionellas beskrivning av makt.

De professionella beskrivningar om vad makt kunde innebära inom arbetet framstod som ganska lika under fokusgruppsintervjun. När vi frågade om de upplever att det finns makt i deras arbete så svarar en av respondenterna att:

Ja, det måste det ju nästan göra. Så är det ju.

I diskussionen framkom att makten sågs tydligaste när det gällde reglerna i huset:

Det är väl mer kring det här med rutiner och regler i huset, då är det ju vi som bestämmer [...]

Men de professionella tyckte inte de kunde se makten lika tydlig i samtalen med kvinnorna, då de har mer en stödjande roll. En av respondenterna menade på att:

Man bollar ju tillbaka till dem också tänker jag när man pratar med dem och, vi jobbar ju mycket för att de ska bli självständiga och starka och så liksom.

Arbetsprocessen kan präglas av hinder genom regelstyrningen (Carlsson 2003: s. 2) men på det skyddade boendet upplever de professionella inte att det finns hinder i deras arbete. Kanske beror det på att de kvinnor som bor på boendet har en insyn i arbetet och får vara delaktiga, de professionella ”bollar tillbaka till dem”. Vidare så menar Carlsson (2003: s. 195) att ”demokratiska förhandlingar” kan bidra till att klientens position påverkas åt det positiva hållet. I fördjupningsintervjuerna gick vi djupare in på hur de ser på makt och det kom fram tankar om så kallad positiv och negativ makt i deras arbete.

Makt är ju alltid något som tolkas som negativt, men det behöver inte vara det. När det är professionell makt tänker jag att det är lite mer positivt, att man har makt att hjälpa andra människor [...]

Respondentens tankar kring hennes makt bryter, den negativa bild som enligt Skau (2007: s. 13) många förbinder makt med. Enligt Franzén (2010: s.91) kan den relationella makten ses som en positiv och produktiv roll i arbetet och att makten då kan medverka till att något bevaras eller skapas. I detta fall ser respondenten inte bara sin makt som något negativt, hon har istället plockat fram den positiva sidan som även Franzén tar upp. Respondenten menar att hennes makt kan bidra till att hon kan hjälpa de boende och stötta dem i deras uppbrottsprocess. Genom detta kan man se just det Franzén menar. Hennes position som

professionell och hennes makt kan hjälpa kvinnorna skapa och återta kontrollen av sitt liv. Enligt Vaughn och Stamp, (2009: s. 155) är det just många kvinnor som upplever att de förlorat kontrollen över sina liv när de hamnar i uppbrottsprocessen. Här har de professionella en viktig roll i att stötta kvinnorna i deras uppbrottsprocess.

De kanske inte orkar kämpa för sin sak [...] och då är det bra att man har oss då t.ex. som kan vara lite påstridiga och orka ta fighten och tjata och så därför det behövs ibland och det är också en sorts makt i det, att vi kan påverka mer än vad kvinnan kanske kan och orkar [...]

Enligt respondenten handlar deras arbete om att hjälpa klienten att återta kontrollen över sitt liv. Som professionell innehar de dessutom en viss kunskap om något som klienten inte har. Utifrån det strukturella maktbegreppet har man makt eftersom man har en överlägsenhet inom t.ex. kunskap, jämfört med någon annan (Franzén 2010: s. 87). Om man ser respondentens svar utifrån ett strukturellt perspektiv kan man se att de professionella har en kunskap som ger dem makt i relationen men att de använder makten på ett produktivt sätt genom att skapa förutsättningar för kvinnorna att få tillbaka kontrollen i sina liv. Samtidigt som de har en makt att hjälpa har denna makt ändå sina begränsningar på grund av regler och styrning inom organisationen. Detta kan leda till att den professionella kan känna sig hjälplös i vissa situationer. En av respondenterna uttrycker sig såhär:

Alltså man önskar ibland att man hade mer makt än vad yrkesrollen ger. För man ser att det här är en grupp som är väldigt utsatt i samhället liksom.

Förutsättningarna för att kunna hjälpa menar Skau (2007: s. 13) vara att man har lite makt, men kanske är inte denna makt tillräcklig alltid. Det man vill hjälpa klienten med kanske är utom ramarna för vad yrkesrollen ger en tillåtelse att hjälpa med.

När respondenterna pratar om makt som något negativt i huset så är de överens att det skulle kunna handla om att göra för mycket för kvinnorna, att hjälpa dem för mycket, inom ramarna för vad yrkesrollen ger för möjligheter. Då skulle de inte längre handla om att ge dem möjligheter och makten över sina liv utan att i stället ”ta över mannens roll” som de uttrycker det.

[...] Och sen kan jag som sagt hjälpa genom att stjäla genom att ... Att vara för god på något vis, tycka synd om den jag möter så mycket så att jag gör det den själv kan göra. [...] det känns liksom som att jag tar över mannens roll då [...]

Som respondenten säger så kan makten att ha ett tolkningsföreträde inom organisationen innebära att man tar beslut som missgynnar klienten (Johnson, Laanemets och Svensson 2013: s. 69). Att vara för god och hjälpa kvinnan för mycket kan innebära att hjälpen inte blir positiv för henne utan istället att hon tas ifrån en möjlighet att styra över sitt eget liv.

Att klienterna har vissa lagstadgade rättigheter förändrar inte det faktum att de är de underordnade i ett ojämnt maktförhållande (Skau 2007: s.37; Starrin & Swärd 2006: s. 251). Deras position i förhållandet förstärks av att de inte har kunskap om t.ex. juridiska rättigheter (Skau 2007: s.37).

6.2 Ingen myndighetsutövning men makt ändå

Det skyddade boendet är ingen myndighet utan en plats för kvinnor som utsatts för våld av en närstående och därför är i behov av skydd. Under fokusgruppen beskrev en av de professionella det skyddade boendets uppgift på följande sätt;

Vi erbjuder ett skydd, det är det vi kan utlovas, vi erbjuder ett skydd. Att man kan bo här och att man erbjuds ett stöd under den perioden man bor här.

De professionellas primära uppgift på boendet är helt enkelt att stödja och hjälpa kvinnorna i uppbrottsprocessen. Eftersom de inte har myndighetsutövning blir relationen, enligt Skaus (2007: s. 72) mer hjälpande. Även om syftet med boendet är att skydda och stötta kvinnorna, finns det en makt i relationen mellan de professionella och klienterna enligt Skau (2007: s. 71). Redan när kvinnorna kommer till boendet kan man se en ojämn maktfördelning, detta trots att det är en frivillig insats. I fördjupningsintervjuerna lyfte en av de professionella frågan om hur frivilligt det egentligen är för kvinnorna att komma till boende:

Alla som är här är här frivilligt så det finns ju inget som tvingar dem hit egentligen. [...] Men ändå så någonstans så känns det som de är tvingade hit.

Kvinnorna som kommer hit, är oftast i stort behov av skydd, vilket gör att de inte har något annat val än att flytta till det skyddade boendet. Utifrån de relationella maktbegreppet, finns det redan innan den professionella och klienten möts en ojämn maktfördelning, detta p.g.a. att socialarbetaren är den som innehar professionaliteten, medan klienten är den part som är i behov av hjälp (Franzén, 2009: s. 90). Trots att de professionella ibland kan känna sig maktlösa är det de som innehar den större delen av makten i relationen med klienten genom sin anställning (Skaus, 2007: 38). Detta gör att det egentligen redan innan en kvinna kommer

till det skyddade boendet finns en ojämn maktbalans i relationen mellan de professionella och kvinnorna. Att maktbalansen är bestämd redan när kvinnorna kommer innanför dörren kan jämföras med Johansson (2006: s. 155) exempel på hur makt finns mellan en socialsekreterare och klient redan i det skedet som klienten kommer till kontoret. När en klient kommer till socialkontoret, visas hen av socialsekreteraren till en plats där hen kan sitta och därefter börjar en redan förutbestämd process. Liknande process kan ses när kvinnorna kommer till det skyddade boendet då de professionella går igenom regler och hur det fungerar i huset.

Jag tänker mer på när man tar emot kvinnorna och skriver in här [...] där har man ju med någon liten makt kanske [...] berättar liksom, ”sådär gör vi här och så här är dessa regler och här”, ”Det här måste du följa för att”. Med tider och respekten för de andra som bor här [...]. Och det är ju jag som informerar om det och har den makten.

En sådan händelse är enligt Johansson ett exempel på den relationella nivån i samhället, genom att samtalet sker i ett institutionellt sammanhang, där både positionerna och makten är fördelad i mötet mellan den professionella och klienten.

Reglerna som kvinnorna informeras om under inskrivningen, kan vara en maktfaktor i relationen mellan kvinnorna och de professionella. I fokusgruppsintervjun kretsade diskussionerna bland annat om makt och då främst kring reglerna på boendet. En av de professionella pratade om att de behöver sätta gränser, regler och att ha rutiner, för att hålla ordning i huset. Hon menar att när de kommer till reglerna i huset, så är det de professionella som innehar makten, då det är de som bestämmer reglerna. Vidare i fördjupningsintervjuerna kom fler tankar om de professionellas makt när det gäller husets regler.

Vi har ju regler och så det är ju ett boende där man delar vissa utrymmen med andra kvinnor och vi har regler man måste följa och gör man inte det kan det bli konsekvenser till exempel. Där har man ju en makt som inte är lika positiv för klienten en som ändå krävs för att de ska kunna bo tillsammans. [...] det blir ju också någon slags maktutövning, att man måste tillrättavisa kvinnorna ibland.

Men det är ju lite grann för att det ska kunna fungera också, så att det inte är helt, vi måste kunna ha lite styr på det också här. Vissa kvinnor vill ju ha lite lugn och ro.

Ovanstående citat kan förstås utifrån det strukturella maktbegreppet då regler skapar en maktbalans som beror på strukturer i samhället (Franzén, 2010: 86-88) Enligt Johansson (2006: s. 154) menar att det professionella mötet sker inom strukturella ramverk. Ramarna kan då till exempel bestå av regler, som respondenten beskriver ovan. De båda professionella,

tar upp vikten av att ha regler för att upprätthålla ordningen på boendet, så att alla ska kunna trivas. Deras upplevelser kan jämföras med vad Srinivasan och Davis (1991: s. 53) såg i sin observationsstudie. De menar att en byråkratisk struktur på det skyddade boendet, som de gjorde en observation på, hjälpte att upprätthålla ordningen i vad som annars skulle kunna bli en kaotisk plats. Genom regler blev det möjligt för de boende att bo tillsammans, med mindre konflikter. Samtidigt menar Johansson (2006: s.154) att regler och förhållningsätt skapar strukturella ramar, som i det professionella är mer eller mindre tydliga. Utifrån det strukturella maktbegreppet påverkar de strukturella ramarna hur stor maktfördelningen är i mötet. Att det finns regler på boendet är för att upprätthålla ordningen, vilket gör att det uppstår en ojämn maktfördelning mellan de boende och de professionella.

På följdfrågorna angående reglerna på boendet och vem som har satt upp dem så svarade samtliga de var de professionella som satte upp reglerna. En av de respondenterna svarade följande på frågan:

Personalgruppen tänker jag. Utifrån att det ska fungera vad man har märkt också, nämen här behövs en regel för att vissa saker kan man tycka är självklart men det är inte självklart för alla.

Att boende exkluderats från att delta i beslutsfattandets processer, när det gäller husets regler, bidrar enligt Srinivasan och Davis (1991: s. 53) till att de boende förnekades en värdefull möjlighet att tillägna sig kunskap. Dessutom hindrades de professionella och boende från att skapa ömsesidig relation mellan dem, något som de båda parter hade kunnat vinna på. Till skillnad från Srinivasan och Davis (1991) undersökning, exkluderas inte de boende helt från att vara med när regler för husets sätts. En av de andra professionella menade på att de var de som satte upp reglerna, men att de fortfarande har de boendes åsikter i beaktande;

Vissa regler har vi satt upp, vissa regler har vi satt upp tillsammans med kvinnorna, vissa regler har kvinnorna själva velat ha. Då har vi liksom bedrivit dem.

Att de boende på det skyddade boendet inte exkluderas helt från beslut utan har möjlighet att vara med i diskussioner angående regler och kan komma med önska mål, kan därför förväntas bidra till att de delvis tar till vara på den värdefulla möjlighet att skapa en ömsesidig relation mellan de professionella och de boende, som Srinivasan och Davis (1991: s. 53) menade på att de anställda i deras studie gick miste om. Även om de professionella på det skyddade boendet vi intervjuade inte exkluderar de boende från att vara med att ta beslut är de fortfarande de som i slutändan sitter på makten att bestämma de regler som ska gälla. Att de

professionella på boendet är de som har det sista ordet vad de gäller beslut med mera, kan vara ett tecken på att de har makt över andra människor, vilket i detta fall är kvinnorna på boendet. Sandström (2008: s.17), menar att när man innehar makt som gör att man kan infria och avslå önsksningar, eller påverka och övertyga andra människor utifrån sin maktposition, innehar man makt över andra människor. De professionella på boendet får sin maktposition genom sin position som anställd, men också genom att de innehar kunskap inom detta område. Enligt Franzen (2011: s. 87) kan makt som tidigare nämnts fås genom att man innehar en överlägsenhet inom exempelvis en kunskap.

6.3 Att skapa en jämlik relation

Många av de kvinnor som kommer till ett skyddat boende kan av olika anledningar känna att de förlorat kontrollen över sina liv (Vaughn & Stamp, 2009: s. 155). Därför har de professionella på dessa boende en viktig uppgift enligt Soloman (1976) att hjälpa kvinnorna ta tillbaka makten över deras liv (Vaughn & Stamp, 2009: s. 155). I förhållandet mellan klienter och professionella är respekt och tillit viktigt (Skaus, 2007: s. 76). I fokusgruppsintervjun diskuterades olika faktorer som kan påverka relationen mellan kvinnorna och de professionella. En av de professionella tog upp ålder och språk som faktorer, som kan påverka relationen. Westerståhl (i Johansson, 2006: s. 154) menar att positionella faktorer som exempelvis etnicitet kan påverka maktbalansen i mötet mellan klienten och den professionell. Detta skulle kunna innebära att maktbalansen mellan kvinnorna och de professionella blir ojämn, när kvinnorna och de professionella pratar olika språk, den professionella får alltså mer makt. Under de enskilda intervjuerna, fördjupades diskussioner om hur maktbalansen ökade mellan de professionella och kvinnorna som inte talar svenska.

Ja, om man inte pratar samma språk blir maktaspekten tydligare.

I relationer är språket viktigt verktyg, för att kunna upprätta makt och legitimera handlingar. Det är genom språket vi kommunicerar med varandra och grunden för en bra relation kan hindras om vi inte förstår varandra (Bauer et. al, 2000: s. 8 och Skaus, 2007: s. 48). När det då finns språkbarriärer, skapas en svårighet i kommunikationen. Skaus (2007: s. 50-51) diskuterar i hur språket kan skapa auktoritet. Den professionella kan komma att skapa auktoritet genom att använder sig av fackspråk, som för klienten är obegripligt. För klienten kan den professionellas fackspråk istället komma att bidra att hen blir förvirrade och känner sig förödmjukad. Detta kan i sin tur skada det vidare samarbetet. I fallet på boendet, rör det

sig inte om att de professionella talar ett fackspråk, utan att vissa av de kvinnor som kommer dit inte talar svenska. Språkbarriären mellan de professionella och kvinnorna, kan liknas vid Skaus (2007) exempel om fackspråket, genom att kvinnorna har bristande kunskaper i det svenska språket bidrar det till att de professionellas auktoritet ökar. En av respondenterna tog även upp hur kvinnorna blir mer beroende av dem när de inte kan språket.

Vissa får mer hjälp och stöd än vad andra får utifrån språket, vad man kan göra själv och hur mycket liksom vi behöver göra åt dem. [...] Vissa kan ju ringa själva till vårdcentralen och boka en tid och andra som inte kan svenska kan ju inte göra det då måste vi göra det åt dem.

I relationer mellan människor finns alltid faktorerna makt och beroende inblandade. Som klient hamnar man oftast i ett beroendeförhållande till den professionella (Skau, 2007: s. 37-38). Att kvinnorna som inte talar svenska behöver mer hjälp kan ses som att deras beroendeförhållande till de professionella ökar, och därmed även maktbalansen mellan de två. Klienten ansvarar för sitt eget liv och om den professionella tar över detta kan det göra mer skada än nytta för klienten (Skau 2007: s.33). Språkbarriärer mellan de professionella och kvinnorna skulle kunna vara en faktor som försvårar de professionellas roll i att hjälpa och stärka kvinnorna till att bli självständiga och istället bidrar till att de professionellas makt ökar. För att underlätta arbetet med de som inte talar språk finns tolk att tillgå. I fördjupningsintervjuerna tog flera upp hur tolken påverkar maktförhållandet i relationen med kvinnorna och hur de känner att det blir tolken som är den som innehar makten i samtalet.

Det finns ju ganska många dåliga tolkar så det kan ju vara problem även med tolk liksom att man själv upplever... man kan känna att kvinnan inte riktigt förstår, att informationen inte når fram och då är det ganska svårt att påverka [...]

Bauer et al. (2000: s. 8) menar att dålig tolkning från tolkarnas sida kan påverka vården och resultera i att klienten blir missnöjd. Det kan innebära som den professionella sa ovan att informationen inte når fram och att det blir en situation som blir svår att påverka för dem. Baure et al. (2000: s. 8) menar att användandet av tolk kan vara effektivt men att det också kan öka det sociala avståndet mellan klient och socialarbetare. Detta avstånd kan innebära att balansen i maktförhållandet blir mer ojämn. Behövs det användas tolk i samtalen på boendet innebär det även att samtalen inte kan äga rum var som helst, utan då får samtalen äga rum i de s.k. samtalsrummen som finns på boendet.

Det begränsar ju sig lite, det blir ju mer sådana här samtal eftersom man måste ha en tolk med.

Detta innebär att det blir mer bestämda förutsättningar för hur hjälp och stöd ska ges och makten blir mer synlig i relationen. Detta kan härledas till Johanssons (2006: s. 155) exempel om makt på en relationell nivå där maktfördelningen redan är given innan den specifika situationen påbörjas, då klienten ska sitta på en förutbestämd plats under samtalet. Skau (2007: s. 37) menar att detta innebär att klientens underordnade position i maktförhållandet mellan klient och den professionella förstärks. Däremot är det inte säkert att maktobalansen växer i de fall där en av de professionella behärskar kvinnans modersmål. Genom att den professionella och kvinnan får en gemensam positionell faktor då båda talar samma språk, skulle detta kunna leda till att det lättare kan byggas ömsesidig relation mellan dem. Campbell och Campbell (1996: s. 462) menar att kulturell kompetens ökar sannolikheten för att vården ska bli bra. En av respondenterna tog i fokusgruppen upp hur vissa av kvinnorna såg henne mer som en vän, då hon behärskade deras modersmål. Men hon menade också att det fanns en risk med detta:

riskan finns väl också när det är såhär att folk som kommer från samma kultur som pratar samma språk med de får mer vänner-relation liksom som en väninna som man pratar med och det blir det ju inte riktigt så det får vara lite mer strukturerat när man pratar o så. Stödsamtal och så annars går det lätt över till det.

Att skapa en bra relation är viktigt då det kommer till att skapa en maktbalans (Carlsson 2003: s. 190). Samtidigt som det är viktigt för den professionella att skapa en bra relationer till klienten är det som professionell viktigt att skilja mellan sig själv och klienten, och under insatsen sätta skäliga gränser (Skau, 2007: s. 33). Som vi nämnt ovan kan positionella faktorer som etnicitet bidra till att maktobalansen ökar (Johansson 2006: s. 154). Men utifrån respondentens egen reflektion skulle positionella faktorer även kunna bidra till att makten blir mer balanserad mellan de två parterna, vilket skulle kunna leda till att kvinnorna ser henne mer som en vän än som endast en professionell hjälpare i relationen. Huruvida klienten ser på relationen och dennes upplevelser om det finns eller mindre makt kan bero på hur den professionella behandlar klienten (Starrin & Swärd, 2006: s. 250). Även fast de professionella på boendet inte utför maktutövning, kan de positionella faktorerna som togs upp tidigare påverka maktförhållandet mellan klienten och den professionella, precis som det faktum att klienten faktiskt är den som är i behov av hjälp medan den professionella är hjälparen. När

man betraktar makten som något som är närvarande och som positiv blir det tydligare att den som har makten också har ett ansvar och att möjliggöra skeenden (Johnsson, Laanemets & Svensson 2013: s.69). För att minska makten finns det olika knep att använda sig av. I fördjupningsintervjuerna tog de professionella upp några knep de använder sig av för att minska den maktskillnad klienten kan uppleva.

Ja, men jag tänker när oftast folk är arga och liksom väldigt så här instängda och vill liksom inte prata och vill liksom inte. Då vet jag att jag själv sätter mig i underläge gentemot dem för att de inte kan känna sig nedtryckta. Sitter ner i n stol så sitter jag på huk så att jag tittar upp på dem och de får titta ner på mig. [...] de dem lite makt.

Sen gör vi ju insatsen tillsammans med kvinnorna man gör ju det hon behöver hjälp med och hon uttrycker ju själv vad hon behöver hjälp med så hon har ju också makt över sig och själva det här behöver jag.

Att de får bestämma lite själva över... hur formen ska vara... För alla fungerar det inte att sitta så här. [...]Känner sig förhörd. Att det är lättare liksom att gå ut och prata eller sitta på gården och när ens barn leker alltså så... Det är väl den formen, att de får bestämma lite själva hur de vill att samtalen ska se ut och så...

Samtidigt som maktmaktobalans kan skapas utifrån strukturella faktorer i samhället (Franzén 2010: s. 86-88), så är makt något som verkar inom relationer. Utifrån det relationella maktbegreppet är makt något som skapas i relationer (Franzén 2010: s. 90) och utifrån handlande och även utifrån det intentionella maktbegreppet så utgår man från aktörers handlande och deras avsikter de har med sitt handlande. Man ser makt som en förmåga att: ”mäkta något” (Franzén 2010: s. 87). Beskrivningarna som de professionella ger kan tolkas som att de har makt att bestämma hur relationen ska se ut. De väljer att ge kvinnorna möjlighet att själva bestämma över hur samtal ska ske. De ser till att de får sin integritet skyddad genom att inte gå in i deras lägenheter utan lov och de försöker visa sig som en jämlik i mötet genom att sitta i samma höjd som personen de talar med istället för att stå lutad över denne. Enligt det intentionella maktbegreppet kan en person eller en organisation handla utifrån bestämda mål eller intressen som de har (ibid: s.87). De professionella har som gemensamt mål att hjälpa kvinnorna och stärka dem genom att ge dem ett eget ansvar och integritet i livet. Men förutom att vara en aktör i en organisation så innebär den professionella rollen att vara självständig också. Man har ett visst handlingsutrymme som professionell och detta gör att man har utrymme att använda sin makt medvetet och inte bara som en aktör i en organisation och dess mål (Johnson, Laanemets och Svensson 2013: s. 72-73).

Att de arbetar inom en organisation som har bestämda mål innebär även att de professionella inte kan ta vissa beslut själv. När vi pratade om makt i de enskilda fördjupningsintervjuerna, så menade flera av de professionella att makten ibland kommer utifrån, eller uppifrån.

[...] och vi vet inte riktigt vad vi ska ta till med liksom för man kan inte säga ”nä, då får du inte bo kvar här”. Det går ju liksom inte [...] och det är inte vi heller som bestämmer att de är här.

Kanske professionell... cheferna har kanske en professionell makt.

Denna makt är något de inte kan påverka som anställda inom organisationen. Sett utifrån en strukturell nivå kan maktobalans skapas utifrån strukturer i samhället. Detta för att det professionella mötet sker inom mer eller mindre strukturellt bestämda ramverk och det är detta som formar en obalans i mötet (Johansson 2006: s. 154). I fokusgruppsintervjun pratar vi om vilka kvinnor det är som kommer till det skyddade boendet. Det visar sig att medelåldern är ganska låg, ca 28-29 år och att det i regel inte är välbärgade människor som erhåller skyddet som ges på boendet. Deras iakttagelse stämmer överens med vad McCloskey och Pchanadeswaran (2007: s. 60-61) menar i sin studie där de skriver att de kvinnor som söker sig till olika ”shelter” generellt är fattiga och i större utsträckning arbetslösa än de som inte söker den typen av hjälp. Obalansen som formas av det strukturella ramverket kan förstärkas ytterligare av positionella faktorer som klass och etnicitet. Olika klasser har olika mycket makt och genom de mer eller mindre förutbestämda strukturerna i samhället så delas individer in i olika klasser. Till följd av detta hamnar man som individ i så kallade över- och underordnade positioner (Franzén, 2010: s. 87). Detta kan innebära att maktobalansen mellan de professionella och klienterna inte endast finns till för att det skyddade boendet är en organisation och de professionella har en överordnad maktposition genom deras yrkesroll. Maktobalans kan alltså förstärkas utifrån de positionella faktorer som klass och etnicitet.

6.4 Motstånd

”Där det finns makt, finns det motstånd”, (Franzén 2010: s. 91). Det handlar om en skillnad i en relation där några finns i underläge och andra i överläge. Makten är relativ och kan inte ses som något definitivt. Enligt Franzén så föder makt motstånd, eller tvärtom för den delen. Då klienten är den som öppnar sig och ger socialarbetaren insyn i hens liv och tankar, blir hon den sårbara (Starrin & Swärd 2006: s.251). Att vara den sårbara kan innebära att hen hamnar i

underläge och därmed bjuder på motstånd. Enligt Starrin och Swärd kan en klient bjuda på olika typer av motstånd, allt från att dra sig undan till att byta samtalsämne.

I fokusgruppsintervjun uttryckte en av respondenterna följande:

Det har ju varit såhär vid något tillfälle att, det var kvinnor som krävde att vi skulle ta och köpa maten för privata pengar när vi hade, när vi åt gemensamt i huset. [...] vi kunde komma med mat från husets kassa, det skulle vara vi som liksom. Vi hade feta löner eller och vi skulle visa att vi... Jag vet inte.

Precis som Starrin och Swärd så talar även Foucault (2002: s 105-106) om motstånd. Att motstånd kan vara av ytterligare slag, som t.ex. möjliga, nödvändiga, osannolika, spontana, våldsamma eller samordnade. Respondentens exempel ovan skulle kunna ses som ett samordnat motstånd från klienternas sida, och ett sätt för dem att minska deras underläge. En annan av respondenterna gav ett annat exempel i en fördjupningsintervju på något som även det skulle kunna ses som ett samordnat motstånd mot en viss regel i huset.

Det var först en kvinna som vägrar följa de här reglerna [...] När jag kom tillbaka fick jag höra att en annan kvinna med flera barn gör samma sak nu[...] Och vägrar alla så blir det ju... vad ska vi göra?

En annan respondent uttryckte sig på följande sätt om reaktioner kring reglerna som fanns i huset:

[...] rutiner och regler i huset, då är det ju vi som bestämmer och så kan ju ”Ja, men varför då? Varför får jag inte vara ute hela natten och varför måste jag passa tider och varför måste jag göra si och så?” Jo...

Som socialarbetare möts man också av motstridiga krav från klienten, och även krav från organisationen och mellan dessa ska den professionella medla (Starrin & Swärd 2006: s. 251). För att bemöta dessa krav från båda håll måste de hitta olika lösningar som att t.ex. göra förenklingar av rutiner, dra sig tillbaka från klienten eller förbinda sig med organisationen istället för klienten (ibid: s. 252). När kvinnorna på boendet ifrågasätter regler eller handlar emot dessa så stödjer sig de professionella på reglerna som organisationen har satt upp för att det inte ska bli kaos på boendet. En av respondenterna menar att reglerna finns för göra det möjligt för kvinnorna ska kunna bo tillsammans och att:

[...] vi måste kunna ha lite styr på det också här [...].

Som socialarbetare kan klientens motstånd ibland misstolkas och upplevas som hen inte är samarbetsvillig eller att hen ljuger (Starrin & Swärd 2006: s. 251). De institutionella ramarna som finns är smala och klienten innehar oftast en svag position. Trots detta förekommer det en maktkamp där klienten försöker påverka besluten (Johansson, 2006: s.164). Maktkampen är ständigt närvarande i huset där de boende motsätter sig att följa olika regler som finns. I en av fördjupningsintervjuerna menar en respondent att just kring reglerna i huset kan det bli mycket maktkamp.

Men jag tror makten blir mer synlig med de här små sakerna i huset som husets regler [...]

Där kan det bli väldigt mycket maktkamp mellan kvinnorna och personalen.

I en av fördjupningsintervjuerna berättar hon om när de gjorde ett försök att lägga husmöten på schemat. Detta menade hon var ett sätt att lämna över en del av makten till kvinnorna då de skulle vara med och bestämma om husets regler och uttrycka sina åsikter.

[...] tanken var ju att vi skulle ha husmöten där vi pratade om regler, saker i huset, alla ska vara med och bestämma liksom det är kvinnorna som äger mötet, kom med förslag och tankar och vi har upprättat saker efter det liksom [...] Det har varit ett forum för att kunna påverka men det har inte blivit syftet, alltså det har fått helt fel vändning på något sätt. Det har blivit ett forum för att gnälla över saker, som de själva uttrycker det.

När jag frågade vidare om varför hon trodde det hade blivit så menade hon att det kunde bero på att det var det enda som kvinnorna kunde kontrollera just då. Att gnälla över småsakerna. De professionellas syfte med husmöte var att dela med sig av makten och ge tillfälle till kvinnorna att vara med och bestämma om husets regler osv. Eftersom makt enligt Franzén (2010: s. 91) inte är något som kan delas eller erövrats, utan istället förändras genom att motarbetas, så skulle det kunna vara anledningen till att resultatet av husmötena inte blev så framgångsrikt som professionella hoppats på. Det är de professionella på boendet, som har det sista ordet över vilka regler som i slut ändan ska gälla, vilket kan ses som att det är de som innehar makten, och då makt inte går att dela, blir husmötet ett svårt forum att få att fungera. Istället för att makten delas skapas ett motstånd. Franzén (2010: s. 91) menar att där det finns makt skapas det motstånd. Det är inte alltid att motståndet utövas medvetet.

7. Slutord

Som vi skrev i inledningen, så är uppbrottsprocessen för kvinnor som utsatts för våld av en närstående ofta en turbulent tid. För många kvinnor innebär uppbrottsprocessen stora psykiska påfrestningar (Thompson, 2000: s. 130). Dessutom är det skamkänslan stor för många kvinnor samtidigt som de ofta upplever att de förlorat sig själv och kontrollen över sina egna liv (Thompson, 2000: s. 130). Enligt Carlsson (2003: s. 190) är det viktigt att man försöker reducera klientens känsla av både skam och skuld, men även kompensera klientens känsla av maktunderläge, för att skapa en bra relation. De professionella på det skyddade boendet har därför en viktig uppgift att bemöta klienterna på ett sätt som för klienterna upplevs positivt. I alla relationer finns det makt, men den kan ta sig mer eller mindre uttryck. Genom att reflektera över dessa situationer och vara medveten om hur man kan balansera makten mellan sig själv som professionell och kvinnorna på boendet, har de professionella en möjlighet att öka kvinnornas positiva upplevelser av sin tid där. Att kvinnorna upplever tiden på boendet som något positivt minskar risken enligt Vaughn och Stamp (2009: s. 154-155), att de går tillbaka till den våldsutsatta relationen.

För de professionella på boendet kan de vara svårt att hitta en jämn balans i hur man ska ha ett boende utan kaos, samtidigt som man ska ge kvinnorna stöd och hjälp för att ta tillbaka kontrollen över sina liv. För att få det, i denna studie aktuella, boendet att fungera, undvika kaos och få alla boende att trivas har det satt upp olika ordningsregler på boendet. Att det finns regler för kvinnorna att följa kan bidra till att de hamnar i en underordnad position, detta beror på den förutbestämda maktsituationen i relationen mellan professionell och klient, (Franzén, 2010: s. 90-91) Ambitionen för de professionella var att dela med sig av makten de hade och de menade att kvinnorna skulle vara med och bestämma hur hjälpen skulle utformas. De professionella menade att detta var viktigt för kvinnornas process i att ta över kontrollen över sina liv. För att minska maktförhållandet mellan de professionella och klienterna, skapade de professionella så kallade husmöten. Husmötets syfte vara att låta de boende få vara med och bestämma husets ordningsregler. De professionella som är på boendet, har ingen myndighetsutövning och i deras uppgift ligger inte att utöva makt. Istället är deras uppgift att stötta och hjälpa kvinnorna så de tar tillbaka makten över sina liv. Samtidigt måste de professionella se till så boendet, där många olika typer av människor bor, fungera och att de boende trivs. För att få boendet att fungera och undvika kaos så skapas det ordningsregler. Då de professionella på boendet innehar en överlägsenhet, i form av sina

kunskaper inom socialt arbete men också genom sin position som professionell på det skyddade boendet hamnar det i en överordnad position (Franzén 2010: s. 87). Genom att se på detta utifrån ett strukturellt maktperspektiv kan man se hur strukturerna i samhället påverkar professionella på boendet då de hamnar i en överordnad position. Enligt Franzén (2010: s.86-88) skapas maktobalans utifrån strukturer i samhället, dessa strukturer skapar i sin tur en maktobalans mellan en eller flera parter. För att inte hamna i en överordnad position och inneha all makt när det gäller att besluta vilka regler som ska gälla på boendet, skapades husmötena, som blev ett sätt för de professionella att dela med sig av makten och på så sätt jämna ut maktobalansen. Genom att de gav kvinnorna en möjlighet att delta i bestämmandet av ordningsregler i huset exkluderades inte kvinnorna från att vara med och bestämma ordningsreglerna, till skillnad från det skyddade boendet som Srinivasan och Davis (1991: s. 53) undersökte. De professionella vi intervjuade försökte istället ta tillvara på möjligheten att skapa en mer ömsesidig relation mellan dem och kvinnorna som bor i huset. Husmöten fungerade dock inte, det blev istället ”ett forum för gnäll” som en av respondenterna uttryckte det. Kvinnornas ”gnäll” skulle kunna ses som ett sätt för dem att ge motstånd mot makten, för där det finns makt finns det alltid motstånd (Franzén, 2010: s. 91). Vi kommer återkomma till begreppet ”motstånd” lite längre ner i vårt slutord. Man skulle kunna förstå kvinnornas ”gnäll” utifrån Franzéns (2010: s. 91) resonemang om att man verkan kan dela eller erövra makt. Aktörerna, i detta fall kvinnorna, hade inte kunskap eller taktik för att ta hand om makten som lämnades i deras händer, samtidigt var det professionellas syfte med mötet inte att överlämna makten helt och hållet när det kom till ordningsreglerna, utan syftet var som sagt att se till att kvinnorna inte exkluderades från att bestämma reglerna på boendet. Att makt inte går att dela kan vara en bidragande faktor till att husmötena inte blev vad de professionella hade tänkt sig.

Även i de enskilda relationerna har de professionella gett exempel på hur de försöker minska maktobalansen mellan dem och kvinnorna på boendet, som skapats utifrån samhällets strukturer, genom att låta att kvinnorna vara med och bestämma hur hjälpen skulle utformas. De problem som de professionella beskrev att de upplevde med husmötena, upplevdes inte när det kom till den enskilda relationen. En förklaring till att relationen och maktobalansen lättare jämnades ut i de enskilda relationerna, kan bero på olika anledningar. En anledning kan vara att professionella, i dessa lägen arbetar för att stötta kvinnorna att återta kontrollen och på så sätt jobbar för att kvinnan ska erövra makten över sina liv. Till skillnad från husmötena där de professionella fortfarande vill behålla delar av makten för att ha ordning i boendet vill

de i de enskilda relationerna låta kvinnorna erövra makten över sina liv som de en gång förlorat. Trots att samtliga respondenter var överens om att målet med deras arbete var att stötta och hjälpa kvinnorna i deras uppbrottsprocess så att det får tillbaka kontroll och makt över sina liv, så beskrev samtliga att de fortfarande fanns en ojämn maktbalans mellan dem och kvinnorna på boendet trots att de försökte bolla över makten till dem i de enskilda relationerna. Även om de professionella gör allt för att minska maktobalansen mellan dem och kvinnorna och få dem att erövra makten över sina egna liv, så kvarstår frågan om de kommer kunna lyckas med det?

Att låta kvinnorna vara delaktiga i hur de vill att deras hjälp ska utformas kan innebära att kvinnorna upplever att de tas på allvar. Att inte tas på allvar kan orsaka lidande för utsatta kvinnor. Detta upplevda problem visar Bergbom, Lyckhage och Pratt-Eriksson (2013) i en studie de gjort om 12 kvinnor, bosatta på ett skyddat boende i Stockholm. Även fast de professionella försöker minska maktobalansen mellan dem och kvinnorna på boendet, så är frågan hur mycket de kan påverka den makt som skapas utifrån samhällets strukturer. Enligt Franzén (2010: s. 87) bidrar samhällets strukturer till att makt uppstår och skapar över- och underordningar. Att de professionella är de som innehar kunskap om hur hjälp kan utformas, bidrar till att de i relationen med klienterna hamnar i en överordnad position och innehar makt. Detta då kunskap ger makt (Franzén, 2010: s. 87). Men även de positionella faktorerna, utifrån ett strukturellt maktperspektiv, påverkar maktförhållandet mellan de professionella och de boende. De professionella tog själva upp hur de upplevde att deras makt ökade när de arbetar med kvinnor som inte talade svenska. En anledning kan vara den att de professionella genom att behärska svenska skapar sig auktoritet. Skau (2007: s. 50-51) har problematiserat hur fackspråk kan ge auktoritet i en relation mellan en professionell och en klient, i de fall klienten inte behärskar fackspråket. I detta fall rör det sig inte om fackspråk utan om klienten behärskar svenska eller inte. För de klienter som inte talar svenska, minskar förutsättningar att orientera sig i det svenska samhället och de olika myndigheterna som finns, vilket bidrar till att de professionella får auktoritet genom att de innehar kunskap i det svenska språket. Detta innebär i sin tur att dessa kvinnor blir mer beroende av deras hjälp och det blir en utmaning för de professionella att inte ta över i hjälparollen. Då skulle syftet med hjälpen, att stötta kvinnorna så att de så småningom kan hitta en egen bostad och klara sig på egen hand, förloras. Det finns en risk att den professionella tar över i hjälparollen även i arbetet med kvinnor som inte talar svenska, något de professionella själva tog upp i intervjuerna. Det handlar om att de professionella har ett tolkningsföreträde som innebär att makten ger

möjligheter i deras arbete. Men i deras makt ligger förutom bara möjligheter också ett ansvar, de kan med hjälp av sitt tolkningsföreträde göra ingripande som missgynnar kvinnorna (Johnson, Laanemets och Svensson 2013: s. 69). Respondenterna menade att det skulle vara att missbruka makten om de utnyttjade förtroendet de fått och började tala om för kvinnorna vad de skulle göra och hur de bäst lever sitt liv.

Att det i relationen mellan professionella och kvinnorna finns makt, föder enligt Franzén (2010: s. 91) motstånd. Respondenterna beskrev i intervjuerna olika situationer där de upplevde att det fanns motstånd som exempelvis att kvinnorna inte följer reglerna. Det kunde vara en kvinna som inte vill följa en regel men en respondent beskrev även en situation där det var flera kvinnor som inte ville följa en och samma regel, hon menade att hon inte kunde veta om det var organiserat från kvinnornas sida eller om det bara var en slump. Detta skulle kunna ses som motstånd från kvinnornas sida mot de professionellas makt. Deras motstånd behöver inte vara organiserade utan kan även vara spontana (Foucault 2002: s. 105-106). För att hålla motståndet i schack så lutar sig de professionella mot boendets ordningsregler och försöker tala kvinnorna till rätta och hänvisar till det avtal de skrivit på då de kommit till boendet. Men vad händer om alla kvinnor går emot reglerna, om ingen bryr sig? En av de professionella gjorde reflektioner kring detta under en intervju, hennes reflektioner var intressanta efter som de professionella kanske inte gör den reflektionen i sitt dagliga arbete. Det förväntas att det är de professionella som håller i tyglarna på boendet och att de boende följer uppsatta regler så att organisationen kan fungera och att dess legitimitet upprätthålls. Man kan fråga sig varför människor låter sig underkastas, är det på grund av rädsla? Rädsla att inte bli hjälpt? Att förlora sin rätt att bo i huset och stå utan bostad?

De professionellas uppgift på det skyddade boendet är inte att utöva makt då det inte har myndighetsutövning. Deras uppgift ligger istället i att stötta och hjälpa kvinnorna att återfå kontrollen över sina liv. Johansson (2006: s. 165) menar att det finns makt på alla nivåer inom socialt arbete och att det aldrig går att undkomma den. I denna uppsats har vi beskrivit hur de professionella upplever makten mellan dem och de boende. I vår analys har vi sett det precis som Johansson skriver, det vill säga att det finns makt även på de nivåer inom socialt arbete som inte utövar myndighetsutövning. De professionella på det skyddade boendet har kunskap i sin yrkesroll och det är de som anses veta vad som är bäst för klienten (Starrin & Swärd, 2006: s. 252). De professionella menade att detta var positivt då de har makt att hjälpa kvinnorna. Detta var något som de professionella var eniga om, att deras kunskap gav dem makt att hjälpa. Enligt Skau (2007: s. 36) kan makt som används i hjälpande

syfte ibland bidra till skada för klienten istället för hjälpa. Detta var ett problem som även de professionella tog upp under intervjuerna. De menade att makten kunde bli något negativt i arbetet om de hjälper för mycket. Att hjälpa för mycket kunde enligt dem bidra att de snarare stjälper än hjälper kvinnorna, då det blir att det tar över partners roll istället för att stötta kvinnorna återfå kontrollen över sina liv. Balansgången mellan att hjälpa och stjälpa kan vara svår, därför kan det vara till fördel för professionella att synliggöra makten och diskutera den, så att gränsen blir lättare att urskilja. Samtidigt som de professionellas primära uppgift är att hjälpa och stötta så att kvinnorna återtar makten över sina liv, måste de se till att alla boende trivs. Detta gör att de professionella lätt kan hamna i ett dilemma, samtidigt som de måste utöva makt med regler för att få boendet att fungera, så vill de bolla över makten till kvinnorna så att de lär sig ta kontroll och makt över sitt liv. Att gränsen mellan hjälpa och stjälpa är tunn precis som balansgången när de gäller hur mycket makt som krävs för att få boendet att fungera utan att de professionella tar över partners roll. Detta gör att professionellas makt på det skyddade boendet är ett dilemma som är intressant att belysa.

De olika respondenterna vid fördjupningsintervjuerna hade mestadels lika tankar och känslor kring vad makt egentligen innebar. De menade att det både finns negativ och positiv makt i arbetet med kvinnorna. En av respondenterna framhävde makt som begrepp mer negativt än de andra, då kunde jag som intervjuare känna mig obekväm när jag ställde frågor om makt då respondenten uttryckte att hon inte gillade ordet makt. Enligt (Lalander, 2012: s. 163) är det viktigt att öva sig på att se och blotta makten och det är viktigt att läsa om makt eftersom det kan vara svårt för människor att tänka sig att de utövar makt. Intervjuerna gav inte bara oss som studenter en inblick i hur de professionella upplever makt utan även de professionella ett tillfälle att reflektera över begreppet, vilket de har kommenterat i efterhand som något positivt.

Vår studie har gett oss en insyn i hur arbetet med de våldsutsatta kvinnorna kan se ut. De professionella inom verksamheten önskar att arbeta för att stärka kvinnorna och hjälpa dem att återta sin kontroll i livet. Något som det hade kunnat forskas mer om skulle kunna vara om hur våldsutsatta kvinnor upplever hjälpen de får på ett skyddat boende. Det skulle även vara intressant att undersöka hur många som väljer att gå tillbaka till det destruktiva förhållande och hur många lämnar förhållandet för gott efter att ha fått hjälp på ett skyddat boende.

8. Referenser

- Andersson, Gunvor & Swärd, Hans. (2008) "Etiska reflektioner". I Meeuwisse, Anna. Swärd, Hans. Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina. (red): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bauer, Heidi M. Rodriguez, Michael A. Szkupinski Quiroga, Seline & Flores-Orti, Yvette G. (2000) "Barriers to Health Care for Abused Latina and Asian Immigrant Women" *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*, Vol.11, No.1, 33-44.
- Bergbom, Ingegerd. Lyckhage. Elisabeth D. & Pratt-Eriksson, Darcia (2013) "Don't ask don't tell: Battered women living in Sweden encounter with healthcare personnel and their experience of the care given" *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*. University of Gothenburg
- Bryman, Alan. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Brå. (2014) "Kvinnomisshandel" (elektronisk), *Brottsförebyggande rådet* <<http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/kvinnomisshandel.html>> (2014-03-20).
- Campbell, Jacquelyn. C. & Campbell, Doris. W. (1996) "Cultural competence in the care of abused women" *Journal of Nurse-Midwifery*, Vol.41, No.6, 457-462.
- Carlsson, Bengt. (2003) *Så blir det hjälp – om hjälpprocesser i socialt arbete*. Göteborg: Göteborgs universitet. [Avhandling]
- Dahlin-Ivanoff, Synneve. (2011) "Fokusgruppsdiskussioner". I Ahrne, Göran & Svensson, Peter: *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.
- Davis, Liane. V. & Srinivasan, Meera. (1991) A Shelter: An Organization Like Any Other? *Affilia* 6:38-57 Vol.6.No.0,1 38-57
- Franzén, Mats. (2010) "I fråga om makt. Diskurser, resurser, kontexter". I Goldberg Ted (red): *Samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur AB
- Foucault, Michel. (2002) *Sexualitetens Historia. Band 1 viljan att veta*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Holmber, Carin. & Enander, Viveka. (2011) *Varför går hon?* Lund: Studentlitteratur AB

Johansson, Thomas. (2006) ”Mötets många ansikten – när professionella möter klienter”.
I Meeuwisse, Anna. Sunesson, Sune & Swärd, Hans. (red): *Socialt arbete. En grundbok*.
Stockholm: Natur och Kultur.

Johnsson, Eva. Laanemets, Leili. & Svensson, Kerstin (2013) *Handlingsutrymme*. Stockholm:
Natur och kultur

Lalander, Philip. (2012) ”Mellan makt och motstånd” I Herz, Marcus (red.): *Kritiskt Socialt
Arbete* Malmö: Liber AB

McCloskely, L. & Panchanadeswaran, S. (2007) “Predicting The Timing Of Women’s
Departure From Abusive Relationships” *Journal of interpersonal Violence*, Vol.22, No.1, 50-
65.

Nationellt Centrum För Kvinnofrid (2014) ” Våld i nära relationer” & ”Socialtjänstens
insatser” (elektronisk), *Nationellt Centrum För Kvinnofrid Uppsalas universitets hemsida*
<http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Vald_i_nara_relationer/Vald_i_nara_relationer_amnesguide/> (2014-05-16)

Nordborg, Gudrun. (2008) ”Våld i vardagen”. I Heimer, Gun & Sandberg, David (red):
Våldsutsatta kvinnor. Denmark: Författarna och Studentlitteratur.

Rennstam, Jens. & Wästerfors, David. (2011) ”Att analysera kvalitativt material”. I Ahrne,
Göran & Svensson, Peter: *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Sandström, Stefan. (2008) *Makten du har, att hantera makt i socialt arbete*. Stockholm:
Gothia Förlag

Skau, Greta Marie. (2007) *Mellan makt och hjälp, det flertydiga förhållandet mellan klient
och hjälpare*. Malmö: Liber AB

Socialstyrelsen (2013) ”Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende.” (elektronisk),
Socialstyrelsen,
<<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19186/2013-9-2.pdf>>
(2014-06-05).

Socialstyrelsen. (2011) ”Våld. Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.” (elektronisk), *Socialstyrelsen*,
<<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18357/2011-6-9.pdf>>
(2014-03-20).

Starrin, Bengt och Swärd, Hans (2006) ”Makt och socialt arbete”. I Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red):*Socialt arbete. En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.

Thompson, M.P. Kaslow, N.J. Kingree, J.B. Rashid, A. Puett, R. Jacobs, D. & Matthews, A. (2000) ”Partner Violence, Social Support, and Distress Among Inner City African American Women” *American Journal of Community Psychology*, Vol.28, No.1, 127-143

Vaughn, Mary. & Stamp, Glen. H. (2003) The empowerment dilemma: The dialectic of emancipation and control in staff/client interaction at shelters for battered women, *Communication Studies*, Vol.54, No.2, 154-168,

WHO. (2002) Intimate Partner Violence – Fact sheet World Health Report on Violence and Health. (elektronisk), *World Health Organization*.
<http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/factsheets/en/ipvfacts.pdf> (2014-04-02).

Öberg, Peter. (2011) ”Livshistorieintervjuer”. I Ahrne, Göran. & Svensson, Peter: *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Bilaga 1

Informationsbrev - Fokusgrupp

En studie om bemötande av våldsutsatta kvinnor på skyddat boende.

Hej!

Vi är två socionomstudenter, Julia Fruerlund och Sarah Engemar. Vi studerar på Lunds Universitet i Helsingborg och ska nu skriva vår kandidatuppsats. Syftet med denna studie är att undersöka personalens upplevelser och erfarenheter av bemötande av den heterogena grupp kvinnor som kommer till det skyddade boendet.

För att kunna genomföra vår studie har vi för avsikt att göra en fokusgruppsintervju vilket innebär att vi tillsammans i en liten grupp träffas och genomför en intervju. Vi önskar därför 4-6 deltagare från er arbetsplats att delta i vår studie. Intervjun kommer ta ca 1 ½ timme och det kommer bjudas på ”gofika”.

Intervjun kommer att spelas in. Detta för att vi ska ha möjlighet att bearbeta materialet till vår uppsats. Materialet vi samlar in kommer endast att användas av oss i vårt arbete. För att skydda er identitet, kommer allt på bandet att raderas när uppsatsen är klar. Dessutom kommer era riktiga namn och namnet på den kommun ni jobbar i inte finnas med i uppsatsen. Ert deltagande i studien bygger på frivillighet vilket gör att ni kan avbryta ert deltagande när ni vill.

Har ni frågor kring studien kan ni kontakta oss på:

Julia Fruerlund: xxx-xxxxxxx

Sarah Engemar: xxx-xxxxxxx

Bilaga 2

Informationsbrev – Enskilda intervjuer

En studie om bemötande av våldsutsatta kvinnor på skyddat boende.

Hej!

Vi är två socionomstudenter, Julia Fruerlund och Sarah Engemar. Vi studerar på Lunds Universitet i Helsingborg och ska nu skriva vår kandidatuppsats. Syftet med denna studie är att utifrån ett maktperspektiv undersöka personalens upplevelser och erfarenheter av att möta kvinnorna som kommer till det skyddade boendet.

För att kunna genomföra vår studie har vi tidigare gjort en fokusgruppsintervju på din arbetsplats vilket innebar att vi tillsammans i en liten grupp träffades och genomförde en intervju. Under intervjun kom många intressanta tankar kring maktaspekten upp och vi har valt att göra fördjupningsintervjuer om just begreppet ”makt” i mötet med kvinnorna.

Intervjun kommer att spelas in. Detta för att vi ska ha möjlighet att bearbeta materialet till vår uppsats. Materialet vi samlar in kommer endast att användas av oss i vårt arbete. För att skydda er identitet, kommer allt på bandet att raderas när uppsatsen är klar. Dessutom kommer ditt riktiga namn och namnet på den kommun du jobbar i inte finnas med i uppsatsen. Ditt deltagande i studien bygger på frivillighet vilket gör att du kan avbryta ditt deltagande när du vill.

Har du frågor kring studien kan ni kontakta oss på:

Julia Fruerlund: xxx-xxxxxxx

Sarah Engemar: xxx-xxxxxxx

Bilaga 3

Intervjuguide - Fokusgrupp

Tema – Presentation (Namn, kompetens) och information

- Presentation (Namn, kompetens) och information
- Hur kommer det sig att ni valt att arbeta på ett skyddat boende?
- Hur skulle ni beskriva målet med ert arbete?
  - Ser målet olika ut beroende för vem som är mottagare för hjälpen?
  - Vad tror ni ert arbete har för betydelse för kvinnorna som kommer hit?

Tema – Upplevelser och erfarenhet

- Hur ser klientgruppen ut är den någon särskild grupp som kommer hit?
  - Tror ni det finns någon särskild grupp som väljer att inte söka hjälp?
    - Vad tror ni det beror på?
- Arbetar ni utifrån några modeller?
- Hur förbereder ni er inför ett första möte? (utifrån kvinnans historia, trauma)
- Berätta om det första mötet ni har med kvinnorna när de kommer hit!
  - Ser mötet annorlunda ut utifrån kvinnans bakgrund? (Barn, ålder, etnicitet, missbruk)
  - Uppbrottsprocessen kan beskrivas i tre faser, *att bryta upp, att bli fri och att förstå*. Är ert arbete och er roll olika beroende på vilken fas kvinnorna är i?
  - *Beskriv och ge gärna exempel*

- Beskriv det fortsatta arbetet med kvinnorna!
- Påverkar era erfarenheter från tidigare möten er i ett nytt möte med ny kvinna?
- Finns det en osäkerhet i arbetet och vad innebär i så fall det?
- Upplever ni att kvinnorna hanterar hjälpen olika?
  - Utifrån ålder, etnicitet, var i uppbrottsprocessen kvinnan är?
- Hur möter ni de utländska kvinnor som ...
  - Inte förstår språket

- Kommer från ett land där man ser på familjens ensak och inte som ett samhälleligt problem.

Tema – Relationsskapande arbete och relationer

- Hur viktigt är det att ha en god relation med alla kvinnor?
- Hur upplever ni relationer till kvinnorna?
  - Kan det bli svårt att skilja på personligt och privat?
- Upplever ni att det finns maktstrukturer i ert arbete
  - Hur påverkar detta mötet med kvinnorna?
  - Finns det några speciella situationer eller någon grupp av kvinnorna där maktstrukturen blir extra tydlig?

Bilaga 4

Intervjuguide – Enskilda intervjuer

1. Vad innebär professionell makt för dig?
2. Hur ser du på makt utifrån din yrkesroll?
3. Kan du ge exempel på hur makt kan ta sig i uttryck i mötet med kvinnorna?
  - Kan makten vara mer eller mindre tydlig beroende på vem du möter?
4. Finns det regler i huset? Vem har satt upp dem?
  - Vad händer om regler inte följs? (Sanktioner)
5. Görs det prioriteringar angående kvinnornas behov av stöd?
  - Hur ser du på det?
6. Utgör makt ett hinder i mötet med kvinnorna?
  - Om ja, på vilket sätt?
7. I ert arbete är makten inte lika framträdande som i myndighetsutövning men den finns ändå där. För att minska makten hos t.ex. en socialarbetare finns vissa knep, t.ex. att ta bort skrivbordet mellan brukare och socialarbetaren, eller anpassa språket och inte använda för mycket fackspråk. Har ni här på boendet gjort några sådana åtgärder för att minska på personalens makt?
  - Kan ett minskat maktförhållande hjälpa kvinnan? Om ja, hur? Hur kan ett minskat maktförhållande hjälpa kvinnan?
8. Språket är en väldigt viktig del i interaktioner. Hur påverkas maktförhållandet mellan personalen och de boende om kvinnorna inte kan svenska?
  - Vilka erfarenheter har du avseende när det kommer till att jobba med tolk?
  - Ibland kanske andra boende hjälper till att tolka när tolk inte finns till hands, hur upplever du den situationen utifrån en maktaspekt
9. Brukare av sociala tjänster upplever ofta makten som mer framträdande än vad den professionella gör. Kan du se urskilja beteende hos kvinnorna som du tror beror på deras underordnade maktposition?
9. Där det finns makt finns det motmakt. I fokusgruppen togs det upp ett exempel på hur några kvinnor ville att personalen skulle betala de gemensamma måltiderna med sina egna

pengar. Detta är något som skulle kunna ses som motmakt. Har du andra upplevelser eller erfarenheter av motmakt?

10. Har du några erfarenheter av maktmissbruk?

11. Hur skulle ett maktmissbruk kunna yttra sig på er arbetsplats?

12. Hur kan en medvetenhet och kunskap om denna makt påverka ert arbete och er relation till brukaren?